

Stichting DLO Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Postbus 68
1970 AB IJMUIDEN
Tel: 0255 564600
Fax: 0255 564644
Bezoekadres: Haringkade 1, IJmuiden

Programma Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek DLO-programma 406

werkplan 2005

CVO Rapport Nummer: CVO 04.026

Drs. F.A. van Beek (edt)

Opdrachtgever: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum: december 2004

Aantal exemplaren: 71
Aantal pagina's: 62

De Stichting DLO-
Centrum voor
Visserijonderzoek
is geregistreerd in het
Handelsregister Gelderland
nr. 09098104
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Inhoud

Inhoud.....	2
Samenvatting.....	4
I. Algemeen.....	7
II. Programma-afspraken en werkplan 2005	8
III. Beheersparagraaf.....	15
IV Kwaliteitsborging	17
V. Annex Werkplan 2005.....	18
1. Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	19
1.1. Argumentatie	19
1.2. Projectbeschrijving	19
1.3. Onderdelen.....	20
1.4. Producten	23
1.5. Samenwerking.....	23
1.6. Begroting	23
2. Marktbemonstering zeevisserij.....	24
2.1. Argumentatie	24
2.2. Projectbeschrijving	24
2.3. Onderdelen.....	25
2.4. Producten	33
2.5. Samenwerking.....	33
2.6. Begroting	33
3. Bestandsopnamen op zee	34
3.1. Argumentatie	34
3.2. Projectbeschrijving	34
3.3. Onderdelen.....	35
3.4. Overzicht benodigde vaartijd in 2005	37
3.5. Producten	38
3.6. Samenwerking.....	38
3.7. Begroting	38
4. Monitoring bijvangsten	39
4.1. Argumentatie	39
4.2. Projectbeschrijving	39
4.3. Onderdelen.....	40
4.4. Producten	41
4.5. Samenwerking.....	41
4.6. Begroting	42
5. Visserijstatistiek.....	43
5.1. Argumentatie	43
5.2. Projectbeschrijving	43
5.3. Onderdelen.....	44
5.4. Producten	45
5.5. Samenwerking.....	45
5.6. Begroting	46
6. Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren	47
6.1. Argumentatie	47
6.2. Projectbeschrijving	48
6.3. Onderdelen.....	48
6.4. Overzicht benodigde vaartijd in 2005	51
6.5. Producten	51
6.6. Samenwerking.....	52
6.7. Begroting	52
7. Monitoring schelpdierbestanden	53
7.1. Argumentatie	53
7.2. Projectbeschrijving	54
7.3. Onderdelen.....	54
7.4. Overzicht benodigde vaartijd in 2005	56
7.5. Producten	57

7.6.	Samenwerking	57
7.7.	Begroting	57
8.	Kenniscirculatie	58
8.1.	Argumentatie	58
8.2.	Projectbeschrijving	58
8.3.	Onderdelen	58
8.4.	Producten	60
8.5.	Samenwerking	60
8.6.	Begroting	61
9.	Vrije ruimte	62
9.1.	Argumentatie	62
9.2.	Projectbeschrijving	62
9.3.	Onderdelen	62
9.4.	Begroting	62

Samenvatting

Inleiding

In het DLO-programma 406: "Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek" worden een aantal taken uitgevoerd die betrekking hebben op de visserij. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoeksonderwerpen, met als belangrijkste gezamenlijk element "een vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling" en een daaruit voortvloeiende langjarige looptijd. Het programma bestrijkt de periode 2002-2005 en is een voortzetting van de DLO programma's 212 (1994-1997) en 339 (1998-2001). In 2004 heeft een herijking van het programma plaatsgevonden door DWK. Naar aanleiding van de herijking is tussen LNV en DLO een overeenkomst gesloten om het programma tot en met 2009 voort te zetten. Ook zijn bij de herijking afspraken gemaakt over de (toekomstige) financiering van het programma.

Naar aanleiding van de eisen, die door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) worden gesteld, met betrekking tot de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van strikte Wettelijk Taken heeft DLO in 2001, op basis van een in 2001 met het Ministerie van LNV overeengekomen WOT-statuut, een aantal WOT-units opgericht die los staan van de contract-research-organisatie waarbij zij zijn ondergebracht. Het WOT onderzoek dat betrekking heeft op taken die worden uitgevoerd t.a.v. het visserijbeleid en visserijbeheer is met ingang van 2002 ondergebracht bij het "Centrum voor Visserijonderzoek" (CVO). Deze WOT-unit is gestationeerd bij het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek in IJmuiden.

Bij het WOT onderzoek kan op tweeërlei wijze onderscheid gemaakt tussen de verschillende taken. Het onderzoek kan worden ingedeeld in zware WOT en lichte WOT. Zware WOT taken hebben betrekking op voedselveiligheid en welzijn. Hiervan is in programma 406 geen sprake. Alle onderzoek is als lichte WOT geclassificeerd. Een tweede onderscheid kan worden gemaakt tussen strikte wettelijk taken, die betrekking hebben het uitvoeren van wettelijke regelingen, en ondersteunende taken of onderzoek, welke noodzakelijk worden geacht om de strikte taken te kunnen uitvoeren. De meeste taken die in programma 406 worden uitgevoerd hebben een strikt karakter. Wanneer er sprake is van ondersteunende taken is dit bij het betreffende programmaonderdeel aangegeven.

De onderzoekstaken in dit programma hebben overwegend een langlopend en toegepast karakter en zijn noodzakelijk om LNV te kunnen adviseren. Ze zijn inhoudelijk als qua omvang jaarlijks aan relatief weinig verandering onderhevig. Het onderzoek in 2005 is onderverdeeld in 9 kernprojecten:

- Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
- Marktbemonstering zeevisserij
- Bestandsopnamen op zee
- Monitoring bijvangst
- Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
- Visserijstatistiek
- Monitoring schelpdierbestanden
- Kenniscirculatie/Communicatie
- vrije ruimte

Daarnaast wordt de coördinatie van het programma in een afzonderlijk project uitgevoerd.

De uitvoering van de projecten is uitbesteed aan het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO) met uitzondering van de projecten "Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij", "Kenniscirculatie/communicatie", "Vrije ruimte" en "Coördinatie". Het CVO heeft met deze organisatie een overeenkomst aangegaan welke de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek, die conform het WOT-statuut is vereist, garanderen.

Dit document bevat een actualisering van programma-afspraken voor rest van de looptijd van het programma, alsmede een omschrijving van de projecten en een werkplan en begroting voor 2005.

Belangrijkste aandachtspunten in het werkplan 2005

Het werkplan voor 2005 is in grote lijnen gelijk aan dat voor 2004. De belangrijkste wijzigingen zijn in deze paragraaf samengevat.

- Het project "Discardonderzoek en statistiek" is verdwenen. Dit project is opgesplitst in twee nieuwe projecten: "Monitoring bijvangsten" en "Visserijstatistiek"
- Nieuw in het programma is het waarnemen en rapporteren van bijvangsten van dolfijnen in de pelagische visserij, waarmee aan een nieuwe EU verplichting wordt voldaan. De bemonstering is gecombineerd met het discardonderzoek in het nieuwe project "Monitoring bijvangsten".
- De relevante onderdelen van het oude project "Discardonderzoek en statistiek" zijn verhuisd naar het nieuwe project "Visserijstatistiek". Bovendien zijn er nog een paar nieuwe onderdelen aan toegevoegd.
- Nieuw in het programma is een bemonstering van de recreatieve visserij met als doel een schatting te verkrijgen van de vangst van kabeljauw in de sportvisserij. De activiteit is onderdeel van het verplichte programma in de EU dataverordening en wordt uitgevoerd binnen het project "Visserijstatistiek"
- Nieuw in het programma is de medewerking aan een internationale akoestische survey op blauwe wijting. Deze survey is in 2004 door de EC aan de prioriteit 1 (verplichte) surveys in de EU dataverordening toegevoegd. De survey zal in 2005 worden uitgevoerd door Nederland (3 weken Tridens) en Ierland (2 weken Celtic Explorer). De uitvoering van deze survey zal door de lidstaten (die op deze vissoort vissen) gezamenlijk worden gefinancierd. Voor dit onderdeel is door DWK een extra bedrag van 35,000€ aan het programmabudget toegevoegd.
- In 2005 zal Nederland bijdragen aan een internationale ei-survey op makreel in de Noordzee. Ook deze survey is in 2004 door de EC aan de prioriteit 1 (verplichte) surveys in de EU dataverordening toegevoegd. De survey vindt om de 3 jaar plaats. De driejaarlijkse internationale survey in westelijke gebieden heeft in 2004 plaatsgevonden en wordt dus in 2005 niet uitgevoerd.
- Bij de herijking van het programma in 2004 is overeengekomen dat uit het jaarlijkse onderzoeksbudget een bedrag moet worden gereserveerd voor het uitvoeren van de driejaarlijkse makreel ei-surveys. Hiermee is met de vaststelling van het budget door LNV rekening gehouden. Voor de survey in westelijke wateren in 2007 is in de begroting van 2005 een bedrag van 26,000€¹ gereserveerd.
- Door de aangekondigde sanering van de kokkelvisserij in de Waddenzee is de externe financiering van de kokkelbestandsopnamen weggefallen. LNV heeft mondeling aangegeven de opnames in beperkte vorm te willen voortzetten. De omvang en de begroting van het programma is aangepast.
- Het vorig jaar verdwenen projectonderdeel "Registratie migrerende vis IJsselmeer" voorheen bekend als "Monitoring trekvis Afsluitdijk" is weer terug op verzoek van LNV. Getracht zal worden externe medefinanciering bij RWS te verkrijgen.
- In verband met het afstoten van het onderzoeksvaartuig 'Stern' in 2006 en de daarmee samenhangende wijziging in de bemonsteringmethodiek op het IJsselmeer wordt in 2005 éénmalig een vergelijkend onderzoek uitgevoerd. Hiervoor is door DWK eenmalig een extra bedrag van 35,000€ aan het programmabudget toegevoegd.
- De bijdragen vanuit het programma aan het QSR (Quality Status Report) voor de Waddenzee en aan de evaluatie van de scholbox zijn in 2004 afgerond en worden dus niet gecontinueerd.

1

kosten Westelijke makreelsurvey 2004	€195.119
kosten Noordzee makreel survey 2005	€58 551
vast per jaar nodig €(195 119+ 58 551)/3 =	€84 557
voor 2005 dus reserveren in programma €84 557 – 58 551 =	€26 006

- Verdwenen in het werkplan is de deelname aan de volgende internationale groepen: WGEEL (geen vergadering); SGDFP (opgeheven); WGMG (geen vergadering); RGSSDS (geen ICES commitment); RGNEPH (geen ICES commitment); RGWGNSSK (geen ICES commitment)
- Nieuw in het werkplan is de deelname aan de volgende internationale groepen: WGEF (assessment); WKNEW (assessment); AMWGC (coördinatie); WGRED (advies); SGMS (strategie); RGWGEF (evaluatie); RGNWWG (evaluatie); REHAWG (voorzitter); RCM Noordzee (coördinatie, voorzitter); RCM Atlantic shelf (coördinatie)

Potentiële knelpunten

- Het budget van het programma is bij de herijking vastgesteld op basis van een begroting van de werkzaamheden waarbij de tarieven in 2004 zijn gebruikt. LNV heeft besloten bij de vaststelling van het budget voor 2005 geen compensatie voor de tariefsverhoging te geven. Het effect van dit besluit is een financieringsprobleem van ruim 58,000€ op arbeid. Dit jaar is dit opgevangen doordat RWS heeft aangegeven om in 2005 (voor het laatst) een deel van het zoetwateronderzoek te zullen meefinancieren.
- In 2003 heeft Directie Vis een aanvang gemaakt met een reorganisatie van de vloot van onderzoeksvaartuigen. Deze schepen worden ingezet voor het uitvoeren van een aantal wettelijke taken. LNV heeft besloten om eind 2005 de Stern uit de vaart te nemen en overweegt op termijn de ISIS af te stoten. Indien de plannen worden uitgevoerd zal een oplossing moeten worden gezocht voor vervanging van de inzet van deze schepen.

Capaciteit van het programma

In het format is een beheersparagraaf opgenomen waarin een begroting van het programma is gepresenteerd. De begroting is voorlopig en zal in aan het eind van het jaar worden bijgesteld als alle daarvoor benodigde informatie voorhanden is. De voorlopige begroting is gebaseerd op de tarieven zoals aangegeven in de kaderbrief. De totale capaciteit van het programma is begroot op 4,490 k€ waarvan 3,794 k€ ten laste van het LNV program-mabudget en 696 k€ extern wordt gefinancierd en 122 k€ nog niet is gealloceerd. In het door LNV gefinancierde gedeelte van het programma is geen rekening gehouden met eventueel doorgeschoven geld uit 2004 meegenomen naar 2005. De belangrijkste externe financiers zijn het Ministerie van V&W en PO schelpdieren. In FTE is de capaciteit van het programma 37.6 (exclusief het niet gealloceerde deel van de vrije ruimte) waarvan 4.0 extern gefinancierd.

Goedkeuring programma

Het concept werkplan is op 13 september 2004 door de begeleidingscommissie van programma 406 (BC) beoordeeld en goedgekeurd. Op verzoek van de BC is daarna in de begroting meer ruimte gemaakt in de 'vrije ruimte' van het programma en zijn een aantal wijzigingen in de programmering en begroting aangebracht. Voor twee onderdelen heeft de BC een claim voor aanvullende financiering bij DWK gelegd. Deze claims zijn toegekend.

Naar aanleiding van de wijzigingen is het nieuwe werkplan voorgelegd aan de begeleidingscommissie en waren er geen opmerkingen. De BC is akkoord met de aangebrachte wijzigingen.

Format voor beleidsondersteunend onderzoek en WOT-onderzoek voor LNV per 1/1/2005

I. Algemeen

(max. 1 A4)

1. Programmanummer: 406
2. Titel: Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek
3. Werktitel: Wettelijk Visserijonderzoek
4. Programmaleider en trekkerinstituut/instelling: Frans van Beek, Centrum voor Visserijonderzoek
5. Uitvoerende instituten/instellingen: Centrum voor Visserijonderzoek (CVO), Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO)
6. Looptijd: 2005 t/m 2009
7. 2005-programmabudget: k€ 3,724 + k€ 70
8. Karakter van het programma: WOT programma gericht op het uitvoeren van Wettelijke Onderzoek Taken voor de Nederlandse Overheid. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoek onderwerpen, met als gezamenlijk element een vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling en een daaruit voortvloeiende langjarige looptijd.
9. Beknopte omschrijving/samenvatting:
Beleidsrelevante trefwoorden: (max. 10; Leg relatie met de dossiers van LNV) zeevisserij, binnenvisserij, schelpdiervisserij, monitoring bestanden, beleidsadviesing, gemeenschappelijk visserijbeleid, visbestanden, schelpdieren, populatiedynamica, visstandbeheer.
Aanleiding, doel en randvoorwaarden (max. 5 regels): Het onderzoeksprogramma Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek 2002-2005 vloeit voort uit voor de visserij van kracht zijnde internationale en nationale wettelijke regelingen. Het onderzoek vormt de basis voor de adviesing ten behoeve van de beleidsvorming van het Nederlandse en Europese beleid op het gebied van het visserij- en visstandbeheer.
Beoogde onderzoeksproducten (max. 1/3 A4): Het geven van adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van LNV en de Europese Commissie inzake het beheer van de vis- en schelpdierbestanden in nationale en internationale wateren alsmede de visserij op deze bestanden ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van deze bestanden.
(Potentiële) gebruikers van de onderzoeksresultaten: Directie Visserij (Ministerie LNV), Directie Natuur (LNV), Rijkswaterstaat (Ministerie V&W), Europese Commissie (DGFISH).
10. Samenstelling begeleidingscommissie in 2005: (geef tevens aan wie voorzitter en secretaris zijn, en de contactpersoon bij DWK) Edwin Meeuwssen (Dir. Vis., voorzitter), beleidsmedewerker DK (secretaris/contactpersoon), Frans van Beek (CVO, programmaleider), Barbara Schoute (Dir. Vis), Ronald Lanters (Dir. Vis), Frans van den Berg (Dir. Vis), Leon Lomans (Dir. Vis, agendalid), beleidsmedewerker DN.

II. Programma-afspraken en werkplan 2005

11. Relevantie voor LNV-beleid en bijdrage aan maatschappelijke thema's

De onderzoekstaken, die in dit programma worden uitgevoerd, worden verricht ten dienste van de uitvoering van op internationaal (EU) en nationale wetgeving te baseren maatregelen, die betrekking hebben op de regulering van de visserij en de bescherming van visbestanden (Gemeenschappelijk Visserij Beleid, GVB).

De doelstelling van het op visstandbeheer gerichte onderzoek is het op regelmatige tijden maken van schattingen van aanwezige commerciële en niet-commerciële bestanden van vissen, schaal- en schelpdieren in gebieden waar de Nederlandse visserij wordt uitgeoefend, alsmede het vaststellen van de omvang en samenstelling van de vangsten door de visserij, teneinde daarmee de mogelijkheid te scheppen om door middel van populatiedynamische analyses veranderingen in de diverse populaties te relateren aan de effecten van de visserij. Het onderzoek wordt uitgevoerd ten behoeve van het opstellen van biologische adviezen voor de overheid ten aanzien van het visserijbeleid.

11.1. Wettelijke basis

- Bij Verordening (EG) nr. 1543/2000 is een communautair kader ingesteld voor het verzamelen en beheren van de gegevens die noodzakelijk zijn om de toestand van de visbestanden en van de visserijsector te kunnen evalueren. Hiervoor moeten de lidstaten op basis van op communautair niveau vastgestelde programma's, nationale programma's voor het verzamelen en beheren van visserijgegevens uitwerken.
- Bij Verordening (EG) nr. 1639/2001 wordt het noodzakelijke communautair minimumprogramma vastgesteld dat de voor de wetenschappelijke evaluaties onontbeerlijke gegevens omvat, alsmede een uitgebreid communautair programma dat, behalve de gegevens van het minimumprogramma, gegevens omvat die de wetenschappelijke evaluatie significant vooruit kunnen helpen. Deze Verordening is recentelijk gewijzigd door Verordening (EG) nr. 1581/2004
- Bij Verordening (EG) nr. 2371/2002 is vastgesteld dat de besluitvorming ten aanzien van de te nemen beheersmaatregelen gebaseerd dient te zijn op degelijke wetenschappelijke adviezen.
- Bij Verordening (EG) nr. 1639/2001 is vastgesteld dat LNV bijdragen aan de rapportage over 2004 en aan de planning voor 2006 over de Nederlandse bijdrage aan het communautair minimumprogramma naar EU dient te sturen.
- Bij Verordening (EG) nr. 812/2004 is vastgesteld dat de lidstaten door middel van waarnemers aan boord van commerciële vaartuigen representatieve gegevens verzameld over de bijvangst van walvisachtigen. Over de waarnemingen moet jaarlijks verslag worden uitgebracht.
- Grensoverschrijdende beheersaspecten van de aal (EU), en in kleiner verband ook van Salmoniden (Rijn Actie Programma) overstijgen de Visstand-Beheers-Commissies en zijn aan internationale regelgeving gebonden.
- Ook de ecologische kwaliteitsbeoordeling van de visstand is met ingang van de Europese Kaderrichtlijn Water (Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een kader voor

communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid) op het niveau van stroomgebieden aan internationale regels gebonden.

- Implementatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), in het bijzonder de Natte Infrastructuur, de Habitatrichtlijn en het Biodiversiteitsverdrag stellen verder de kaders voor het volgen van de ontwikkelingen in de visstand.
- Het monitoren van schelpdierbestanden (Structuurnota Zee- en Kustvisserij, regeringsbeslissing)

12. Relevante doelgroepen en (potentiële) gebruikers van de onderzoeksresultaten en hoe zijn ze bij het onderzoek betrokken

De belangrijkste doelgroepen zijn de Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Europese Commissie welke verantwoordelijk zijn voor het visstandbeheer in nationale en Europese wateren. De uitvoering van de datacollectie voor zeevisbestanden, welke wordt uitgevoerd in het kader van EU verordening (EG) Nr. 1639/2001, wordt begeleid door een stuurgroep bestaande uit medewerkers van Directie Visserij, het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek en LEI.

Met betrekking tot de afstemming van het onderzoek op de doelgroep vindt op het niveau van onderzoeker regelmatig direct overleg plaats met de betrokken LNV beleidsmedewerkers van Directie Visserij. De onderdelen van het programma, die tevens worden uitgevoerd voor de Europese Commissie, worden jaarlijks door deze geëvalueerd en op aanwijzing van de Commissie vindt een bijstelling van de inhoud van het programma voor volgende jaren plaats.

13. Wat wordt er opgeleverd?
Beoogde producten van het onderzoek, inclusief kennisdoorwerking en externe communicatie (max. 1 A4)

- 13.1. Uitvoeren van de Nederlandse bijdrage aan een internationaal monitorprogramma waarin gegevens worden verzameld over visbestanden in internationale wateren en de Nederlandse visserij op deze bestanden. De verzameling van de gegevens is essentieel om adviezen en ondersteuning aan het visserijbeleid te geven (uitvoering Europese regelgeving). De gegevens worden opgeslagen in een databank.
- 13.2. Adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten (communautair Visserijbeleid) en toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Quality Status Rapporten (QSR).
- 13.3. Bijdragen aan het totstandkomen van adviezen van de ICES(International Council for the Exploitation of the Sea) aan de EU inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quotabeleid voor ruim honderd verschillende bestanden van commercieel belangrijke vissoorten in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan (communautair Visserijbeleid).
- 13.4. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer (Visserijbeleid IJsselmeer).

- 13.5. Adviezen ter ondersteuning aan de Ministeries van LNV en V&W inzake toestand en ontwikkeling van de visstand in de grote rivieren, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer.
 - 13.6. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse Kustwateren ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van delen van deze bestanden, rekening houdend met de vastgestelde reserveringen ten behoeve van relevant geachte vogelbestanden (Visserijbeleid Kustvisserij). Bovendien een inventarisatie van plaats en biomassa van schelpdieren in het litoraal en sublitoraal in verband met het trilaterale monitoringsprogramma als mede toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Waddenzee QSR rapporten (uitvoering nationale regelgeving).
 - 13.7. Jaarlijkse rapportage van de omvang en ruimtelijke verspreiding van de bijvangst van walvisachtigen in de Nederlandse visserij.
 - 13.8. Verbetering van de technieken en strategieën van monitoringsprogramma's, inclusief de kwaliteitsborging van de verkregen resultaten.
 - 13.9. Voorlichting van en communicatie met de betrokken sector.
14. Aanpak en organisatie van het onderzoek
- A. Op programmaniveau
- 14.1. Onderzoeksactiviteiten, fasering en aanpak

Het programma omvat een jaarlijks terugkerend aantal werkzaamheden, die in de regel op langere termijn geen duidelijke fasering kennen. Het onderzoek wordt in de volgende projecten uitgevoerd:

- a. Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
- b. Marktbemonstering zeevisserij
- c. Bestandsopnamen op zee
- d. Monitoring bijvangsten
- e. Visserijstatistiek
- f. Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
- g. Monitoring schelpdierbestanden

Daarnaast zijn de beheersmatige aspecten van het programma in afzonderlijke projecten ondergebracht:

- h. programmamanagement
- i. kenniscirculatie
- j. vrije ruimte

De vrije ruimte van het programma is gereserveerd voor de financiering van ad hoc knelpunten van LNV en wordt beheerd door de programmaleider.

Het programma wordt gecoördineerd door de programmaleider. De projecten in het programma worden beheerd door een projectleider. Deze is verantwoordelijk voor de oplevering van de producten en de financiële bewaking van het project. Een aantal projecten zijn onderverdeeld in deelprojecten welke worden uitgevoerd en beheerd door een deelprojectleider.

De activiteiten die in het programma worden uitgevoerd worden jaarlijks gepland in een werkplan (dit document). Daarnaast wordt voor ieder afzonderlijk project wordt door de

projectleider een planning gemaakt. Deze planning omvat het vaststellen van deadlines voor het opleveren van deelproducten alsmede de allocatie van de voor het project beschikbare capaciteit en budget. De voortgang van de projecten wordt ieder kwartaal schriftelijk gerapporteerd aan de programmaleider. Budgetbewaking en capaciteitsbewaking geschied op maandbasis en eens per jaar wordt een voortgangsrapport gemaakt t.b.v. DWK.

14.2. Interactie kennisgebruikers – onderzoekers.

De belangrijkste kennisgebruiker, LNV, hanteert een formele structuur voor de invulling, bijstelling en beoordeling van het onderzoeksprogramma welke is overeengekomen bij de herijking van programma in 2004. Een Commissie van Toezicht wordt ingesteld door het ministerie van LNV bestaande uit de leden afkomstig van: Viss, DN, DWK/EC-LNV en CVO (als adviseur).

De Commissie van Toezicht heeft de volgende bevoegdheden binnen de kaders gesteld in de uitvoeringsovereenkomst:

- Het houden van toezicht op de uitvoering van de uitvoeringsovereenkomst en de beschikbaarheid van expertise en faciliteiten t.b.v. hiervan.
- Het vaststellen van het jaarplan t+1 in het jaar t tijdens de najaarsvergadering.
- Het vaststellen van de inhoudelijke en financiële verantwoording over het jaar t-1 in het jaar t in de voorjaarsvergadering.
- Het bespreken en oplossen van knelpunten.
- Het mede volgen van internationale ontwikkelingen en het ontwikkelen van een meerjaren strategie/visie t.a.v. de wettelijke taken.

De Commissie van Toezicht is niet bevoegd buiten het kader van de uitvoeringsovereenkomst afspraken te maken. Hiervoor dient allereerst goedkeuring van het departement te worden gevraagd.

De agenda van de CvT wordt inhoudelijk voorbereid door de begeleidingscommissie. Tot de deelnemers aan deze nader vast te stellen begeleidingscommissies behoren de beleidsmedewerkers m.b.t. Visserij van Dir. Vis, DN en DWK/EC-LNV, vertegenwoordigers van overige relevante LNV directies en andere instellingen, alsmede de WOT-onderzoekleider en deelonderzoekleiders van het CVO (wel deelnemers maar geen lid).

De begeleidingscommissie bereidt de stukken en voorstellen voor t.b.v. de voorjaars- en najaarsvergaderingen van de CvT welke in de periode april/mei respectievelijk na half november ieder jaar worden gehouden. Daartoe komt de begeleidingscommissie minimaal tweemaal per jaar samen in de maand februari en oktober. De begeleidingscommissie beoordeelt in de periode april/mei van elk jaar de financiële verslaglegging en verantwoording mede aan de hand van een accountantsverklaring over het CVO.

Op het vlak van de uitvoerende WO-taken bestaan regelmatige afstemmingsoverleggen gedurende het jaar, tussen de programmaleider en de bij de wettelijke taken betrokken directies, in het bijzonder Visserij.

Voor directe interactie tussen beleid (LNV) en de beleidsgerelateerde onderzoeksprojecten binnen de WOT van CVO wordt minimaal ieder voorjaar, in overleg met de betrokken LNV beleidsmedewerkers, een werkbespreking georganiseerd waarbij de voortgang van beleidsondersteunende projectactiviteiten binnen CVO wordt besproken. De conclusies uit deze werkbesprekingen worden tevens gebruikt bij de oktobervergadering van de begeleidingscommissies.

Voor ad hoc vragen/opdrachten voortvloeiend uit de overleggen genoemd dient flexibiliteit te zijn ingebouwd in de projectplanningen. Voor inzet van deze "vrije ruimte" is altijd de instemming vereist van de voorzitter CvT of zijn plaatsvervanger. Indien additionele financiering is vereist voor deze opdrachten dient de voorzitter CvT hierin te voorzien.

Naast de twee jaarlijkse bijeenkomsten van de begeleidingscommissie 406, vindt regelmatig overleg plaats tussen de beleidsdirectie Visserij en de programmaleider over de invulling van het werkplan van het komende jaar, vergezeld door een aantal projectleiders. Het overleg wordt gecoördineerd door de onderzoekskoördinator van de beleidsdirectie.

De programmaleider onderhoudt regelmatig (lees maandelijks) contact met de onderzoekskoördinator van de betrokken beleidsdirectie over de voortgang en eventuele knelpunten binnen het onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe onderzoeksvragen binnen de beleidsdirecties.

Daarnaast vindt met grote regelmaat overleg plaats tussen onderzoekers en diverse beleidsmedewerkers (kennisgebruikers) over de tussentijdse onderzoeksresultaten. Het overleg vindt zowel gestructureerd plaats als op *ad hoc* basis. Werkplannen worden indien noodzakelijk bijgesteld aan de hand van dit overleg.

- 14.3. Interactie tussen onderzoekers, interne communicatie, samenhang tussen projecten binnen het programma, samenhang met andere programma's en samenwerking met andere instellingen en organisaties (max. 1 A4)

Interne communicatie

De programmaleider overlegt met de projectleiders over de vaststelling en de voortgang van het werkplan. De uitvoering van de projecten vindt plaats in projectteams onder leiding van de projectleider. In principe wordt ieder kwartaal per project een voortgangsverslag gemaakt en vindt een managementgesprek plaats tussen de programmaleider en de projectleider. Financiële bewaking van de projecten vindt plaats op maandbasis.

Samenhang tussen projecten

De projecten "Marktbemonstering zeevisserij", "Bestandsopnamen op zee" en "Discardbemonstering" en "Visserijstatistiek" zijn dataverzamelingsprojecten. In deze projecten wordt de informatie verzameld welke wordt gevraagd in het kader van EU verordening (EG) Nr. 1639/2001. LNV is primair verantwoordelijk voor het verzamelen van gegevens in het kader van deze verordening. De voortgang van deze activiteiten wordt bewaakt en gecoördineerd door een nationale stuurgroep waarin LNV, LEI, en CVO vertegenwoordigd zijn. De informatie verzameld in deze projecten wordt gebruikt in het project "Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij" voor de productie van de uiteindelijke adviezen.

Binnen het deelproject "Monitoren van bijvangst van zeezoogdieren" worden steekproefsgewijs bijvangsten geregistreerd aan boord van bedrijfsvaartuigen. De uitvoering van dit project wordt gecombineerd met het discardonderzoek van de pelagische visserij. Het discardonderzoek aan boord van commerciële vaartuigen wordt begeleid door nationale stuurgroepen waarin vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zitting hebben.

De projecten "Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren" en "Monitoring schelpdierbestanden" zijn op zich zelf staande projecten waarin dataverzameling en advisering zijn gecombineerd.

Samenhang met ander programma's

De biologische gegevens, verzameld in dit programma, worden tevens gebruikt voor onderzoek dat wordt uitgevoerd in de open programmering rond het thema "Multifunctioneel gebruik van de groene en blauwe ruimte" welke door het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek wordt uitgevoerd. In dit kader vindt ook uitwisseling van kennis en expertise plaats. Daarnaast is er samenhang met het F-project, welke door gezamenlijk door Directie Visserij, Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek en visserijsector wordt uitgevoerd. Dit project richt zich vooral op het verbeteren van de communicatie en voorlichting met betrekking tot onderzoeksmethoden en onderzoeksresultaten. Daarnaast wordt binnen dit project getracht de betrokkenheid van de visserijsector bij het verzamelen van informatie te vergroten. Economische gegevens over de visserij worden verzameld door het LEI in DLO-programma 375.

Samenwerking Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek en CVO

Naar aanleiding van de eisen, die door het Ministerie van LNV worden gesteld aan de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van strikte Wettelijke taken, heeft DLO in 2001 een aantal WOT-units opgericht die los staan van de DLO contract-researchorganisatie. Het WOT onderzoek dat betrekking heeft op taken die worden uitgevoerd t.a.v. het visserijbeleid en visserijbeheer is ondergebracht bij het "Centrum voor Visserijonderzoek" (CVO) gestationeerd bij het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek (RIVO). Met uitzondering van het project "Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij" en de beheersmatige projecten van het programma, besteedt het CVO de uitvoering van de projecten in het WOT programma uit aan het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek, onder voorwaarden die de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek garanderen.

Samenwerking met derden

De uitvoering van monitoring en assessment van visbestanden is sterk ingebed in internationale samenwerkingsverbanden, met name binnen ICES, EU en Internationale Rijn Commissie (IRC). Bij de planning, uitvoering en coördinatie van deze activiteiten wordt nauw samengewerkt met internationale organisaties en buitenlandse visserij-instituten. Ook de advisering m.b.t. tot het beheer van met derden gedeelde visbestanden vindt plaats via internationale samenwerking via ICES en de EU.

Met betrekking tot de nationale visserijstatistiek wordt samengewerkt met het LEI. Ook wordt in het kader van door de EU verplichte dataverzameling met het LEI samengewerkt

Uitvoering van monitoring van schelpdierbestanden vindt plaats in samenhang met aansluitende activiteiten van Alterra en het RIKZ. Bij de uitvoering van de bestandsopnamen op schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren wordt tevens nauw samengewerkt met de betrokken sector. De schelpdiersector participeert in deze bestandsopnamen en draagt bij in de financiering.

De bestandsopnamen in het IJsselmeer en in de grote rivieren wordt mede uitgevoerd in opdracht van Rijkswaterstaat (Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands [MWTL]). Rijkswaterstaat

B. Werkplan 2005

- 14.4. Geef een korte beschrijving van de geplande activiteiten. Geef hierbij tevens de samenhang tussen de projecten aan.

De activiteiten in 2005 omvatten het verzamelen van biologische en statistische gegevens van vis-, schaal- en schelpdieren, zowel in het veld met behulp van vaartuigen, als van de aanvoer op het land. Deze gegevens worden geanalyseerd. De analyses vormen de basis voor beleidsadviezen. De samenhang van de projecten waarin deze activiteiten plaatsvinden is gegeven in sectie 14.3.

- 14.5. Hoe wordt er zorg voor gedragen dat de tussen- en eindresultaten van het onderzoek bij de gebruiker komen en worden gebruikt of vertaald naar beleidsvorming? Welke specifieke activiteiten worden er binnen het programma ontplooid op het gebied van kennisoverdracht/kennisgebruik richting de doelgroep van het programma?

De programmaleider ziet toe dat de tussen- en eindresultaten van het onderzoek bij de gebruiker beschikbaar komen in een format welk bruikbaar is voor beleidsvorming. Hij zorgt er tevens voor dat de resultaten en conclusies voor de gebruiker worden samengevat zonnodig en door de onderzoeker mondeling worden gepresenteerd en toegelicht. Adviezen die in internationaal verband tot stand komen worden altijd zowel schriftelijk als mondeling toegelicht. De gebruiker is uiteindelijk verantwoordelijk voor de vertaling van de resultaten

naar beleid. Of de resultaten ook werkelijk door de gebruiker worden gebruikt in de beleidsvorming is een beslissing aan de gebruiker.

Belangwekkende resultaten en adviezen worden, met instemming van de opdrachtgever, tevens toegelicht in vakbladen die op de visserijsector gericht en worden op de website van het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek gepubliceerd.

- 14.6. Maak als bijlage bij het werkplan een projectenbundel, bestaande uit 1 A4-tje per project (zie projectformat, bijlage 1). Geef per project een korte beschrijving van geplande activiteiten (incl. budget en looptijd) en de aansluiting op activiteiten in voorgaand jaar, welke producten en diensten wanneer geleverd zullen worden en de contactpersoon vanuit de doelgroep ("probleemeigenaar"). Geef tevens per project een onderbouwing van de begrote kosten (personele kosten: fte per categorie; materiële kosten; overige kosten).

Een beschrijving van de afzonderlijke projecten, alsmede een onderbouwing van de begrote kosten wordt gegeven in bijlage V. Annex Werkplan 2005. De "probleemeigenaar" is aangegeven in de tabel in sectie III. Beheersparagraaf.

III. Beheersparagraaf

De beheersparagraaf wordt geleverd in een excelformaat dat door DLO aan de programmaleider ter beschikking is gesteld.

De begroting van het door LNV gefinancierde deel van het programma is samengevat in de onderstaande tabel. Het betreft een voorlopige begroting aangezien een aantal werkzaamheden pas later in het jaar definitief kunnen worden ingevuld.

Het totaal van de begroting (kolom J) is 3,794 k€. Dit is inclusief twee door DWK toegekende extra claims van ieder 35 k€. De eerste claim is toegekend voor het uitvoeren van een akoestische survey op blauwe wijting door Nederland. Deze claim is toegekend omdat ten tijde van het vaststellen van het budget bij de herijking van het programma niet exact was bekend hoe de Nederlandse deelname aan deze internationale survey zou worden ingevuld. De tweede claim (eenmalig) is bestemd voor het uitvoeren van de vergelijkende visserij op het IJsselmeer met het onderzoeksvaartuig Stern. Deze extra activiteit wordt in verband met het uit de vaart nemen van dit vaartuig in 2005 uitgevoerd. De vrije ruimte van het programma is ongeveer 5% van het LNV jaarbudget. Het is nog niet te voorzien of en hoeveel er wordt doorgeschoven van 2004.

De begroting is exclusief de kosten van de onderzoeksvaartuigen welke door LNV beschikbaar worden gesteld. Uitzonderingen hierop is de survey op Atlanto-scandische haring die in 2005 met een Deens onderzoeksvaartuig wordt uitgevoerd en waarvoor een financiële bijdrage uit het programmabudget wordt geleverd. Ook wordt een netto bijdrage gegeven aan de deelname van een Iers onderzoeksvaartuig dat wordt ingezet in de blauwe wijting survey. Verder wordt voor de vergelijkende visserij op het IJsselmeer, naast het onderzoeksvaartuig Stern, een charter ingezet.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	
Project-nr.	Projecttitel	Projectleider +instituut	Contactpers doelgroep ("probleem-eigenaar")	Looptijd tot		Personele kosten (€x 1000)	Materiële kosten (€x 1000)	Overige kosten (omzet derden) (€x 1000)	Door- geschoven uit 2003	Besteed- baar budget in 2005
406-3-11-12090	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	drs. F.A. van Beek CVO	ir. L.R.M. Lomans Dir Vis.	2009		388.3	24.5	0.0	0.0	412.8
406-3-15-12100	Marktbemonstering zeevisserij	drs. A.T.G.W. Eltink, ing. S.W. Verver RIVO	drs. B.M. Schoute J.J.M. Paardekoper Dir Vis.	2009		648.3	73.8	0.0	0.0	722.1
406-3-17-12110	Bestandsopnamen op zee	dr. H.J.L. Heessen RIVO	drs. B.M. Schoute J.J.M. Paardekoper Dir Vis.	2009		923.4	173.4	0.0	0.0	1096.8
406-3-30-12130	Monitoring bijvangsten	ir. O.A van Keecken, drs. I. Tulp RIVO	drs. B.M. Schoute J.J.M. Paardekoper Dir Vis.	2009		539.1	19.4	0.0	0.0	558.5
406-3-29-12131	Visserijstatistiek	ing. S.W. Verver RIVO	drs. B.M. Schoute J.J.M. Paardekoper Dir Vis.	2009		99.5	2.1	0.0	0.0	101.6
406-3-14-12120	Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren	drs. J. Asjes RIVO	J.J. van Dijk, ir. F.G.E. van den Berg Dir Vis.	2009		211.4	60.8	0.0	0.0	272.2
406-3-02-12080	Monitoring schelpdierbestanden	dr. J.A. Craeymeersch RIVO	ir. R.L.P. Lanter Dir Vis.	2009		284.0	35.8	0.0	0.0	319.8
406-3-11-12160	Kenniscirculatie	ir. A.V. Baerveldt CVO	drs. E.A.J. Meeuwsen Dir Vis.	2009		62.2	14.6	0.0	0.0	76.8
406-3-11-12150	Coördinatie programmaleider / - team	drs. F.A. van Beek CVO	drs. E.A.J. Meeuwsen Dir Vis.	2009		103.9	7.2	0.0	0.0	111.1
406-3-11-12170	Vrije ruimte (5%)	drs. F.A. van Beek CVO	drs. E.A.J. Meeuwsen Dir Vis.	2009		0.0	0.0	122.3 ²	0.0	122.3
					Totaal	3,260.1	411.6	122.3	0.0	3,794.0

² niet gealloceerde vrije ruimte

IV Kwaliteitsborging

15. Kwaliteitsborging
(max. 1 A4)

Geef aan hoe de kwaliteit van het programma wordt geborgd, zowel binnen DLO als door LNV;

Het CVO beschikt sinds 2002 over een eigen kwaliteitssysteem en een eigen kwaliteitshandboek op basis van de ISO 9001 norm. In november 2003 heeft succesvol een heraudit plaatsgevonden door DNV (Det Norske Veritas) op basis van de nieuwe ISO 9001-2000 norm.

Het kwaliteitshandboek van het CVO is aanvullend op het kwaliteitshandboek van het RIVO omdat het CVO veel werk aan het RIVO uitbesteed. Ook het RIVO is gecertificeerd volgens de ISO 9001-2000 norm en voldoet daarmee aan de eisen die het CVO stelt aan de kwaliteit van de diensten die het CVO bij het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek inhuurt. De onafhankelijkheid van het onderzoek wordt gewaarborgd door de voorzieningen en procedures die zijn beschreven in het kwaliteitssysteem en zijn in overeenstemming met het WOT-statuut.

In 2003 zijn diverse nieuwe werkprocedures gereedgekomen op het gebied van marktmonstering, bestandsopnamen, leeftijdsbepalingen en bestandsopnamen schelpdieren. Deze bevatten voor alle activiteiten gedetailleerde richtlijnen, over de wijze, waarop het onderzoek zowel binnen het CVO als het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek wordt uitgevoerd. Deze zullen minimaal jaarlijks worden herzien.

Twee maal per jaar is er een managementgesprek met de stichting DLO, waarin ook het kwaliteitssysteem op de agenda staat.

Via de stichting DLO worden de resultaten van de audits jaarlijks gerapporteerd aan LNV. Daarnaast beoordeelt de begeleidingscommissie jaarlijks het werkplan en het jaarverslag. In 2004 heeft een herijking van het programma plaatsgevonden, waarbij nog eens nadrukkelijk is gekeken naar de wettelijke basis van het programma. Ook vindt er tussentijds overleg plaats.

V. Annex Werkplan 2005

1. Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-11-12090
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. L.R.M. Lomans (Dir. Vis.)

1.1. Argumentatie

Het beleid voor de Nederlandse zeevisserij wordt in belangrijke mate bepaald door het EU-visserijbeleid. De doelstellingen van dit beleid zijn het instandhouden van de biologische rijkdommen van de zee en een duurzame en evenwichtige exploitatie van deze rijkdommen onder verantwoorde economische en sociale omstandigheden. Het instandhouden van visbestanden is één van de hoofddoelstellingen van het beleid. De besluitvorming ten aanzien van de te nemen beheersmaatregelen dient gebaseerd te zijn op degelijke wetenschappelijke adviezen (Verordening (EG) Nr. 2371/2002 van de Raad).

Het beheer van visbestanden in de Binnenwateren is door de Rijksoverheid in vrijwel alle gevallen gedelegeerd aan Visstand-Beheers-Commissies. Het beheer van de IJsselmeervisserij wordt echter door overheid en bedrijfsleven gezamenlijk gedragen. Grensoverschrijdende beheersaspecten van de aal (EU), en in kleiner verband ook van Salmoniden (Rijn Actie Programma) overstijgen de Visstand-Beheers-Commissies en zijn aan internationale regelgeving gebonden.

De biologische toestand van de geëxploiteerde visbestanden is een belangrijke graadmeter bij het vaststellen van beleidsmaatregelen. Ook de potentiële exploitatiemogelijkheden van deze bestanden zijn van groot belang. In recente jaren spelen de effecten van de visserij op de ecosystemen een toenemende rol bij het vaststellen van het visserijbeleid.

1.2. Projectbeschrijving

Binnen dit project worden de beleidsuitvoerende overheden geadviseerd over het beheer van visbestanden, de wijze van exploitatie door de visserij en de lange en korte termijn effecten van de exploitatie op deze bestanden alsmede op het mariene ecosysteem. De advisering is gebaseerd op de toestandsbeoordeling van de visbestanden. De toestandsbeoordeling vindt plaats op basis van analyse van nationale (zoetwater) en internationale (zee) gegevens welke in andere projecten zijn verzameld. Voor de zeevisbestanden vindt zowel de advisering als de toestandsbeoordeling plaats in een internationaal kader. De economische advisering valt buiten dit onderzoeksproject.

Met uitzondering van het onderzoek aangegeven in sectie 1.3.4 behoren alle onderdelen in dit project tot de categorie strikte WOT.

Het werkprogramma omvat de volgende onderdelen:

- a) de toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden,
- b) de toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde bestanden in het IJsselmeer
- c) advisering aan Directie Vis en de Europese Unie,
- d) een aantal ondersteunende activiteiten die essentieel zijn om de toestandsbeoordeling en advisering te kunnen uitvoeren.

1.3. Onderdelen

1.3.1. Toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden

De toestandsbeoordeling voor de zeevisbestanden in Noordoost Atlantische wateren vindt plaats in internationale werkgroepen en wordt gecoördineerd door de International Council for the Exploitation of the Sea (ICES). De belangrijkste bronnen van informatie hierbij zijn de gegevens afkomstig van verschillende landen en die worden verzameld in vergelijkbare projecten als de "Marktbemonstering zeevisserij", "Bestandsopnamen op zee" en "Discardbemonstering en visserijstatistiek" in dit programma. De voor Nederland belangrijke vissoorten waaraan wordt meegewerkt zijn haring, makreel, horsmakreel, blauwe wijting, schol, tong, kabeljauw en wijting in de visgebieden waar Nederland visrechten heeft. Naast de toestandsbeoordelingen zelf zullen regelmatig evaluaties worden uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van deze toestandsbeoordelingen.

In 2005 worden in ICES verband bijdragen geleverd aan de toestandbeoordelingen van bestanden die worden uitgevoerd door de

- Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N, [HAWG](#) (maart 2005),
- Northern Pelagic and Blue Whiting Fisheries Working Group, [WGNPBW](#) (april/mei 2005),
- Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy, [WHMHSA](#) (september 2005),
- Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak, [WGNSSK](#) (september 2005),
- Working Group on Elasmobranch Fishes, [WGEF](#) (juni 2005) en de
- Working Group on new MoU species, [WGNEW](#) (december 2005). De laatste groep is een nieuwe werkgroep die de mogelijkheid zal nagaan om toestandsbeoordelingen te maken voor een aantal nieuwe soorten. Het gaat hier om soorten zoals schar, tarbot, zeebaars, mul en pionen. Dit naar aanleiding van een verzoek van de EU aan ICES.

Vanaf 2005 is Mark Dickey-Collas (RIVO) voorzitter van de Herring Assessment Working Group for the Area South of 62° N voor een periode van 3 jaar. Henk Heessen (RIVO) is voorzitter van WGNEW.

De voorbereidende werkzaamheden voor deze werkgroepen, inhoudende het opwerken van de gegevens afkomstig van de marktbemonstering, de bestandsopnamen, de vangststatistieken, welke door de werkgroepen gebruikt worden, alsmede het doen van proefassessments en de voorbereiding van niet standaardvragen, die op de agenda van de werkgroep zijn geplaatst, zijn een onderdeel van het werkpakket.

1.3.2. Toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde bestanden in het IJsselmeer

De toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde schubvisbestanden in het IJsselmeer vindt plaats op basis van een analyse van gegevens welke worden verzameld in het project "Vis en Visserijonderzoek Binnenwateren" en vormt de basis voor de advisering aan LNV. De toestandbeoordeling van paling in Europese binnenwateren wordt uitgevoerd door de ICES/EIFAC Working Group on Eels, [WGEEL](#) (geen meeting gepland in 2005). Willem Dekker (RIVO) is voorzitter van deze werkgroep.

1.3.3. Advisering aan Directie Visserij en Europese Unie

Beleidsadviesing met betrekking tot de biologische (en technische) aspecten van het beheer van zeevisbestanden (en marine ecosystemen) vindt plaats aan de Europese Unie en aan de

ationale overheid. Deze advisering heeft betrekking op alle bestanden, ook die niet voor de Nederlandse visserijbeleid van belang zijn. Voor zover mogelijk zal in de advisering rekening worden gehouden met de "onzekerheden" in de evaluatie van de bestanden die de basis vormen voor de adviezen. Naast advisering over de toestand van de bestanden worden adviezen gegeven die betrekking hebben op een verbetering van de exploitatie van de bestanden, vermindering van ongewenste neveneffecten van de visserij, technische ontwikkelingen in de visserij, effectiviteit van beleidsmaatregelen en bijdragen aan oplossingen van knelpunten in de visserij.

ACFM (ICES)

In het kader van de beleidsadvisering m.b.t. op het beheer van zeevisbestanden wordt middels deelname in het Advisory Committee on Fishery Management, [ACFM](#) (mei, oktober 2005) informatie verschaft over de ontwikkeling van deze bestanden en adviezen gegeven m.b.t. de exploitatie-mogelijkheden van deze bestanden binnen biologisch verantwoorde grenzen. De adviezen van ACFM zijn gebaseerd op rapporten van ICES werkgroepen. Deze werkgroepen voeren de berekeningen uit m.b.t. de bestandsontwikkelingen en vangstprognoses. Tevens verschaffen de werkgroepen ACFM informatie over diverse onderwerpen, waarvoor ICES gevraagd is advies uit te brengen. De vergaderingen van ACFM vinden plaats in mei en oktober. De ACFM leden in 2005 zijn Martin Pastoors en Frans van Beek.

review groepen (ICES)

Voordat de resultaten van de werkgroepen worden gebruikt als basis voor de advisering worden ze onderworpen aan een kwaliteitscontrole (review). Deze reviews worden sinds 2004 in afzonderlijke reviewgroepen gedaan. Nederland is in 2005 verantwoordelijk voor de review van de assessments van de bestanden in het noordwestelijk deel van de Atlantische Oceaan, de elasmobranchen en heek, zeeduivel en scharretong in zuidelijke wateren. Voor de volgende review groepen heeft Nederland een commitment:

- Review Group on the North Western WG (mei 2005),
- Review Group on the assessments of Elasmobranch, RGEF (correspondence) en de
- Review Group on the assessments of Hake Monk and Megrim, RGHMM (augustus 2005).
- In verband met zijn voorzitterschap van de haringwerkgroep zal Mark Dickey-Collas de assessments van deze werkgroep presenteren in de Review Group on Herring Assessments for the Area South of 62°N, RGHA (april 2005).

ACE (ICES)

Met betrekking tot de beleidsadvisering over de effecten van de visserij op mariene ecosystemen wordt middels het lidmaatschap van het Advisory Committee on Ecosystems, [ACE](#) (mei 2005) informatie en adviezen gegeven. Het ACE lid in 2005 is Niels Daan.

STECF (EU)

In het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, STECF (april, november 2005) worden adviezen uitgebracht aan de Europese Commissie over diverse onderwerpen die door de Commissie per vergadering worden vastgesteld. De reguliere vergaderingen van dit comité vinden plaats in april en november. Het STECF lid in 2005 is Mark Dickey-Collas.

STECF subgroepen (EU)

Daarnaast kan het comité of subgroepen van het comité door het jaar heen *ad hoc* bijeen worden geroepen om advies voor te bereiden of uit te brengen. De deelname en deelnemer aan de subgroepen is afhankelijk van de agenda en de gewenste expertise. In de begroting van dit onderdeel is uitgegaan van eenzelfde aantal bijeenkomsten als in de begroting van 2004. Ten tijde van het opstellen van het werkplan voor 2005 waren de volgende vergaderingen subgroepen van STECF bekend:

- SGRN³ Evaluation of National Reports on data collection national programmes (juni 2005);
- SGFEN⁴ Sensitive fish habitats and habitats of paramount importance for biodiversity conservation and stocks production in the Mediterranean (midden 2005);

³ SGRN: EU Study Group on Research Needs and Data Collection

⁴ SGFEN: EU Study Group on Fisheries and Environment

- [SGRST⁵ Mixed fisheries forecasts](#) (oktober 2005);
- [SGRST-SGECA⁶ Joint group on stock status review, fleet status report and EIAA model](#) (oktober 2005) and
- [SGRN Evaluation of derogation in national programmes of data collection framework](#) (november december 2005)

1.3.4. Ondersteunende WOT

De ondersteunende WOT heeft betrekking op activiteiten die nodig zijn om de advisering aan LNV mogelijk te maken alsmede het verlenen van bijdragen aan LNV die niet onder de strikte WOT vallen. Een deel van de activiteiten wordt uit de kennisbasis gefinancierd.

- In dit project is een post opgenomen voor de beantwoording van *ad hoc* vragen van LNV van beperkte omvang.
- LNV ontwerpt, in samenwerking met TNO-TPD afd. EIB een ontwerp/test protocol voor de ontwikkeling van een instrument welke op objectieve wijze het motorvermogen kan meten van schepen <221 kW, waarin de specificaties van het ontwerp model als referentie voor de ontwikkeling van een prototype worden vastgelegd. Het onderzoek wordt gecoördineerd door Directie Vis en het RIVO verleent assistentie bij de begeleiding van het onderzoek.
- [ICES Study Group on Management Strategies, SGMS](#) (januari 2005). Het visserijbeheer is momenteel grotendeels gebaseerd op jaarlijks vast te stellen TACs. De ontwikkeling van het beheer is in de richting van meerjarenafspraken gericht op lange termijn doelstellingen en korte termijn consequenties. ICES anticipeert op deze ontwikkeling in zijn adviezen. De door ICES te volgen strategie wordt in deze voorlopig eenmalige studiegroep ontwikkeld.
- [ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs, AMWGC](#) (februari 2005). De ontwikkeling van het ICES soortgericht advies naar een visserij gericht advies dat rekening houdt met ecosysteem aspecten vereist aanpassing en coördinatie van de informatie en analysemethoden voor het formuleren van het advies. Deze coördinatie vindt plaats in deze groep die alleen bestemd is voor de voorzitters van de werkgroepen waarin deze taken worden uitgevoerd. Nederland heeft drie voorzitters die aan deze werkgroep deelnemen: Mark Dickey-Collas, Henk Heessen en Martin Pastoors.
- [ICES Working Group on Regional Ecosystem Description, WGRED](#) (februari 2005). Deze groep is een van de eerste groepen binnen de nieuwe adviesstructuur van ICES waar visserij- en ecosysteem informatie moet worden geïntegreerd. De belangrijkste taak hier is het compileren van beschikbare ecosysteem informatie voor het ACFM rapport.
- [ICES Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities WGECO](#) (april 2005). Deze werkgroep ondersteunt ACE. De activiteiten van deze werkgroep concentreren zich in 2005 hoofdzakelijk op het evalueren van potentiële indicators voor de toestand van het ecosysteem, verdere ontwikkeling van Ecological Quality Objectives (EcoQ's) en het verstrekken van input voor het geïntegreerde ICES advies.
- [Working Group on Fishery Systems WGFS](#) (mei 2005). Deze werkgroep richt zich op het ontwikkelen van een geïntegreerde analyse van visserij-systemen. In de werkgroep wordt samengewerkt tussen visserijbiologen, economen en sociaalwetenschappers. Een deel van resultaten worden toegepast in de nieuwe werkwijze van ACFM. Martin Pastoors (RIVO) is voorzitter van deze werkgroep (wordt uit de kennisbasis gefinancierd).
- [Workshop on Advanced Fish Stock Assessment Techniques WKAFAT](#) (februari 2005). In de afgelopen jaren werden door ICES een cursussen gegeven voor het toepassen van verschillende modellen voor het maken van toestandsbeoordeling van visbestanden. In

⁵ SGRST: EU Study Group on Review of Scientific Advice on Stocks

⁶ SGECA: EU Study Group on Economic Assessment

de cursus wordt de theoretisch achtergrond van de methoden behandeld alsmede de interpretatie van de resultaten middels diagnostieken. Deze cursussen richtten zich zowel op het trainen van jonge wetenschappers, die deze methoden in ICES werkgroepen toepassen als op gevorderden. Het RIVO is voornemens 1 persoon aan de cursus te laten deelnemen (wordt uit de kennisbasis gefinancierd).

1.4. Producten

- Actuele beschrijvingen van de biologische toestand van de visbestanden en mariene ecosystemen door internationale werkgroepen in de vorm van ICES werkgroep rapporten (jaarlijks);
- Biologische adviezen voor het beheer van visbestanden via internationale comités zoals het Advisory Committee for Fishery Management (ACFM) van ICES of het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) van de EU. (jaarlijks);
- Presentatie van ICES adviezen aan LNV (en op verzoek van LNV aan de sector en pers);
- Werkdocumenten met tussenrapportages en analyses bestemd voor internationale werkgroepen en adviesorganen;
- Bijdragen aan diverse nationale en internationale overlegstructuren m.b.t. visserijonderzoek en visserijbeheer;
- Nota's aan beleidsvoerende overheden met samenvatting resultaten werk- en adviesgroepen (inclusief mondelinge toelichting of presentatie op LNV);
- bijdragen aan website van RIVO, CVO en Kennis Online.

1.5. Samenwerking

Met betrekking tot de internationale advisering en modelontwikkeling wordt met een aantal visserij-instituten in het buitenland samengewerkt. Deze samenwerking wordt gecoördineerd door ICES en de EC.

1.6. Begroting

begroting 2005	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij			
startdatum	1 jan 2005			
einddatum	31 dec 2005			
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	412,801		
	Cofinanciering (derden)			
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	36,480	109,145	242,676	388,301
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten		24,500	
	materiele kosten		0	
	overige kosten		0	
	totaal		412,801	

2. Marktbemonstering zeevisserij

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-15-12100
Projectleider(s)	drs. A.T.G.W. Eltink, ing. S.W. Verver
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis)

2.1. Argumentatie

Informatie van de bemonstering van de aanvoer van de vloot levert samen met informatie van bestandsopnames de belangrijkste elementen, die nodig zijn om met behulp van populatiedynamische analyses veranderingen in de visbestanden te kunnen relateren aan veranderingen in de visserij.

De verzameling van deze gegevens vormt onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de basisverordening: (EG) nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid en is uitgewerkt in de toepassingsverordening: (EG) nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad. De toepassingsverordening is recentelijk gewijzigd door Verordening (EG) nr. 1581/2004. Dit werkplan omvat de wijzigingen in de toepassingsverordening.

2.2. Projectbeschrijving

De marktbemonstering omvat het routinematig verzamelen van vismonsters van de commerciële vangsten, de analyse van deze monsters (bepaling lengte, gewicht, geslacht, geslachtsrijpheid en leeftijd) en het omrekenen van de Nederlandse vangsten tot leeftijdsamenstellingen met bijbehorende gemiddelde gewichten per leeftijd, gemiddelde lengtes per leeftijd, etc..

Het onderzoek is een voorzetting van de bemonsteringen die werden uitgevoerd onder EU contracten: MARSAM1 (94/016), MARSAM2 (97/076), MARSAM3 (99/052) welke werden uitgevoerd in het WDT programma 339 "Wettelijk Visserijonderzoek" van DLO. Vanaf 2002 wordt de marktbemonstering uitgevoerd onder WOT programma 406 overeenkomend met de richtlijnen zoals gegeven in basisverordening: (EG) Nr. 1543/2000 en toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001. Alle onderdelen in dit project Marktbemonstering Zeevisserij behoren tot de categorie strikte WOT.

Evenals in 2004 worden de volgende vissoorten in 2005 bemonsterd: schol, tong, schar, tongschar, tarbot, griet, kabeljauw, wijting, 5 soorten roggen, Noorse kreeft, haring, makreel, horsmakreel, blauwe wijting en zilversmelt. Nieuwe soorten voor 2005 zijn zeebaars en mul. Onder de bemonsteringsverplichting valt niet alleen de bemonstering van aanvoer in Nederland door Nederlandse schepen, maar ook de aanvoer van buitenlandse schepen in Nederland. Dit werkplan is een uitwerking van het onderdeel marktbemonstering van het Nederlandse Nationale Programma voor de dataverzameling in 2005. De uitvoering van de bemonstering voor de diverse vissoorten is uitvoerig beschreven in de "Handleiding Marktbemonstering".

2.3. Onderdelen

2.3.1. Marktbemonstering schol

Vismonsters van schol, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 61% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 39% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
SCHOL aantal monsters	Den Helder	Stellendam	Urk	IJmuiden	Totaal
1e kwartaal	6	4	11	5	26
2e kwartaal	4	2	8	3	17
3e kwartaal	4	2	8	3	17
4e kwartaal	4	3	8	5	20
totaal	18	11	35	16	80

monstergrootte leeftijd: 60 vissen

Indien er in 2005 door Nederlandse kotters visserij plaatsvindt in andere gebieden dan de Noordzee, bijvoorbeeld de Ierse Zee en de Golf van Biskaje wordt ook deze aanvoer bemonsterd. Het aantal monsters is afhankelijk van de omvang van de visserij en wordt geschat op ongeveer 1.

2.3.2. Marktbemonstering tong

Vismonsters van tong, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 88% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 12% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
TONG aantal monsters	Den Helder	Stellendam	Urk	IJmuiden	Totaal
1e kwartaal	3	3	6	3	15
2e kwartaal	5	5	10	5	25
3e kwartaal	3	3	6	3	15
4e kwartaal	3	3	6	3	15
totaal	14	14	28	14	70

monstergrootte leeftijd: 50 vissen

Indien er in 2005 door Nederlandse kotters visserij plaatsvindt in andere gebieden dan de Noordzee, bijvoorbeeld de Ierse Zee en de Golf van Biskaje wordt ook deze aanvoer bemonsterd. Het aantal monsters is afhankelijk van de omvang van de visserij en wordt geschat op ongeveer 1.

2.3.3. Marktbemonstering griet

Vismonsters van griet, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en verwerkt. De monsters worden daarna in de markt teruggezet. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 83% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 17% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
GRIET aantal monsters	Den Helder	Stellendam	Urk	IJmuiden	Totaal
1e kwartaal	1	1	2	1	5
2e kwartaal	2	2	4	2	10
3e kwartaal	1	1	1	1	4
4e kwartaal	1	1	2	1	5
totaal	5	5	10	5	24

monstergrootte leeftijd: 40 vissen

2.3.4. Marktbemonstering tarbot

Vismonsters van tarbot, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en verwerkt. De monsters worden daarna in de markt teruggezet. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 71% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 29% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
TARBOT aantal monsters	Den Helder	Stellendam	Urk	IJmuiden	Totaal
1e kwartaal	1	1	2	1	5
2e kwartaal	2	2	4	2	10
3e kwartaal	1	1	1	1	4
4e kwartaal	1	1	2	1	5
totaal	5	5	10	5	24

monstergrootte leeftijd: 45 vissen

2.3.5. Marktbemonstering schar (EP)

Leeftijdsmonsters van schar, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 70% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 30% van buitenlandse schepen. De lengtemonsters worden in de visafslag genomen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
SCHAR aantal monsters	leeftijd monster	lengte monster	Totaal
1e kwartaal	3	6	9
2e kwartaal	3	6	9
3e kwartaal	3	6	9
4e kwartaal	3	6	9
totaal	12	24	36

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengtemonster: minstens 75 vissen

2.3.6. Marktbemonstering tongschar

Vismonsters van tongschar, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 39% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 61% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
TONGSCHAR	leeftijd monster		Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal	1		1
2e kwartaal	2		2
3e kwartaal	3		3
4e kwartaal	2		2
totaal	8		8

monstergrootte leeftijd: 30 vissen

2.3.7. Marktbemonstering kabeljauw

Leeftijdmonsters van kabeljauw, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden in de vishal verwerkt. Bij de monsternamen moet rekening worden gehouden dat ongeveer 64% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 36% van buitenlandse schepen. Lengtemonsters worden in de afslag genomen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
KABELJAUW	leeftijd monster	lengte monster	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal	12	10	22
2e kwartaal	8	10	18
3e kwartaal	8	10	18
4e kwartaal	12	10	22
totaal	40	40	80

monstergrootte leeftijd: 50 vissen, lengtemonster: minstens 50 vissen

2.3.8. Marktbemonstering wijting

Leeftijdmonsters van wijting, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 81% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 19% van buitenlandse schepen. Lengtemonsters worden in de afslag genomen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
WIJTING	leeftijd monster	lengte monster	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal	7	10	17
2e kwartaal	5	10	15
3e kwartaal	5	10	15
4e kwartaal	7	10	17
totaal	24	40	64

monstergrootte leeftijd: 50 vissen, lengtemonster: minstens 50 vissen

2.3.9. Marktbemonstering zeebaars

Leeftijdmonsters van zeebaars, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 95% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 5% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen		
ZEEBAARS aantal monsters	leeftijd monster	Totaal
1e kwartaal	0	0
2e kwartaal	0	0
3e kwartaal	0	0
4e kwartaal	1	1
totaal	1	1

monster grootte leeftijd: 25 vissen

2.3.10. Marktbemonstering mul

Leeftijdmonsters van mul, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 100% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 0% van buitenlandse schepen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen		
MUL aantal monsters	leeftijd monster	Totaal
1e kwartaal	1	1
2e kwartaal	1	1
3e kwartaal	1	1
4e kwartaal	1	1
totaal	4	4

monster grootte leeftijd: 25 vissen

2.3.11. Marktbemonstering Noorse kreeftjes

Snijmonsters van Noorse kreeftjes, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. De bemonstering is gericht op management gebied H functional unit 5 (gebied IVb,c: tussen 53°NB en 54°30'NB en tussen 1°E en 5°E). Monsters worden in de visafslag van Den Oever gekocht. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 83% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 17% van buitenlandse schepen. De monsters worden als snijmonsters genomen omdat dan de gewichten van individuele kreeften met bijbehorende biologische informatie kunnen worden geregistreerd. België neemt een monster van Nederland over, ivm aanvoer in containers, die direct naar België worden getransporteerd.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
NEPHROPS	snijmonsters	overname monsters door België	Totaal door Nederland te nemen monsters
1e kwartaal	2	0	2
2e kwartaal	6	0	6
3e kwartaal	13	1	12
4e kwartaal	3	0	3
totaal	24	1	23

monster grootte: ±350 exemplaren (er zijn vier categorieën hele kreeften en een voor staartjes)

2.3.12. Marktbemonstering roggen

Snijmonsters van roggen, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden in de vishal verwerkt. De aanvoer bestaat uit 5 soorten waarvoor afzonderlijke monsters moeten worden genomen. Bij het nemen van de monsters moet rekening worden gehouden dat ongeveer 88% afkomstig moet

zijn van Nederlandse en 12% van buitenlandse schepen. De monsters worden als snijmonsters genomen omdat dan de gewichten van individuele roggen met bijbehorende biologische informatie kunnen worden geregistreerd. Tevens wordt de vangst per soort en per categorie, waarvan het monster is genomen, van het gemeten schip genoteerd.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
ROGGEN	leeftijd monster	lengte monster	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal		15	15
2e kwartaal		10	10
3e kwartaal		10	10
4e kwartaal		15	15
totaal		50	50

monster grootte lengte: 30 vissen

2.3.13. Marktbemonstering haring

Vismonsters van haring worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden				
HARING	Kwartaal	Leeftijd monsters	Overname monsters door Duitsland	Totaal door Nederland te nemen monsters
Ila	2	10	1	9
IVab	2, 3	93	23	70
IVc, VIId	1, 4	37		37
Vb, VIaN, VIb	1, 2, 3	11		11
VIaS, VIIbc	3, 4	1		1
VIIghjk	3, 4	3		3
totaal		155	24	131

monster grootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer (en de monsters) komt uit de Noordzee (gebied IV). Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden IIa, VI en VII. Buitenlandse schepen voerden in 2001-2003 ongeveer 50% van de in Nederland aangevoerde haring aan. Duitsland neemt 24 monsters over van de Nederlandse marktbemonstering, omdat tijdens hun discardreizen marktmonsters gesneden worden.

2.3.14. Marktbemonstering makreel

Vismonsters van makreel worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden				
MAKREEL	Kwartaal	Leeftijd monsters	Overname monsters door Duitsland	Totaal door Nederland te nemen monsters
IVabc, VIId	2, 3, 4	20	4	16
IIa, Vb, VI, VIIa-c, e-k, VIII, XII, XIV	1, 2, 3, 4	65	15	50
totaal		85	19	66

monster grootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer komt uit de gebieden VI en VII in het eerste kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden IV, V en VIII. De aanvoer in het 3e kwartaal is het laagst. Buitenlandse schepen voerden in 2001-2003 ongeveer 38% van de in Nederland aangevoerde makreel aan. Duitsland neemt 19 monsters over van de Nederlandse marktmonstering, omdat tijdens hun discardreizen marktmonsters gesneden worden.

2.3.15. Marktmonstering horsmakreel

Vismonsters van horsmakreel worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden				
HORSMAKREEL	Kwartaal	Leeftijd monsters	Overname monsters door Duitsland	Totaal door Nederland te nemen monsters
IVabc, VIId	3, 4	23	2	21
IIa, Vb, VI, VIIa-c, e-k, VIII, XII, XIV	1, 2, 3, 4	85	10	75
totaal		108	12	96

monster grootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer komt uit de gebieden VII en VIII in het eerste en vierde kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden IV en VI. De aanvoer in het 3e kwartaal is het laagst. Buitenlandse schepen voerden in 2001-2003 ongeveer 37% van de in Nederland aangevoerde horsmakreel aan. Duitsland neemt 12 monsters over van de Nederlandse marktmonstering, omdat tijdens hun discardreizen marktmonsters gesneden worden.

2.3.16. Marktmonstering blauwe wijting

Vismonsters van blauwe wijting worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren. Maar omdat het visseizoen kort is moeten voor deze vissoort extra monsters verzameld worden om het vereiste aantal monsters te kunnen halen.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			Totaal
BLAUWE WIJTING	Kwartaal		
IVabc, VIId			0
Ila, Vb, VI, VIIa-c,e-k, VIII, XII, XIV	1, 2, 3		68
totaal			68

monster grootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied in 2003 is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. De grootste deel van de aanvoer komt uit de gebieden VI en VII in het eerste en tweede kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden Ila, IV en VIII. Buitenlandse schepen voerden in 2001-2003 ongeveer 33% van de in Nederland aangevoerde blauwe wijting aan.

2.3.17. Marktbemonstering zilversmelt

Vismonsters van zilversmelt worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			Totaal
ZILVERSMELT	Kwartaal		
IV, VI, VII, VIII	1, 2		15
totaal			15

monster grootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer komt uit gebied VI in het tweede kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit gebied VII. Buitenlandse schepen voerden in 2001-2003 ongeveer 4% van de in Nederland aangevoerde zilversmelt aan.

2.3.18. Marktbemonstering Roodbaars

Vismonsters van roodbaars worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			Totaal
ROODBAARS	Kwartaal		
VA, XII, XIV	2, 3		16
totaal			16

monster grootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Buitenlandse schepen voerden in 2001-2003 ongeveer 100% van de in Nederland aangevoerde roodbaars aan.

2.3.19. Otolieten voor leeftijdsbepaling

Behalve voor de 5 roggensoorten en Noorse kreeftjes worden van alle vissoorten gehoorsteentjes (otolieten) verzameld voor het bepalen van de leeftijd van de vis. De leeftijd

van de vissen wordt bepaald aan de hand van het aantal ringen dat in de otoliet wordt waargenomen. De wijze van behandeling van de otoliet voordat tot telling van de ringen wordt overgegaan verschilt per vissoort.

Van kabeljauw, wijting, schol, tong, schar, tarbot, tongschar, griet en horsmakreel worden de otolieten in zwarte polyesterhars ingelegd. Hiervan worden dunne slijpplaatjes van 0,5 mm dikte gezaagd. De slijpplaatjes van tong en horsmakreel otolieten worden extra gekleurd om de ringstructuur te verbeteren. Met behulp van een binoculair worden de leeftijden afgelezen. Van haring en makreel worden de hele otolieten in heldere polyesterhars ingegoten en daarna afgelezen. De otolieten van blauwe wijting en zilver-smelt worden voorlopig als gehele otolieten afgelezen.

2.3.20. Kwaliteitsborging leeftijdsbepalingen

Het is zeer wenselijk om de kwaliteit van de leeftijdsaflezingen te waarborgen. Daarom moet er naar gestreefd worden tenminste twee personen per vissoort te in huis te hebben, die voldoende expertise hebben in de leeftijdsbepaling van betreffende vissoort. De precisie en nauwkeurigheid van de leeftijdsaflezingen moeten worden bepaald en ook historisch moeten de veranderingen in de kwaliteit van de leeftijdsaflezingen worden vastgelegd. Daarom zullen voor alle belangrijke vissoorten referentie otolietensets klaargemaakt moeten worden, die jaarlijks door beide experts worden afgelezen om onderlinge verschillen in aflezen te kunnen herkennen en om veranderingen in precisie en nauwkeurigheid te kunnen vastleggen in de loop van de tijd. Ook bij wisselingen van otolietaflezers kan dan nagegaan worden wat mogelijke veranderingen zijn. Bovendien kunnen normen worden vastgelegd waaraan een otolietaflezer zou moeten voldoen voordat zijn leeftijdsaflezingen voor beleidsadvisering worden gebruikt. Zolang deze referentie sets er nog niet zijn worden ter controle per vissoort ongeveer 200 otolieten door beide expert afgelezen. Als er een significante bias in de leeftijdsaflezingen van beide aflezers geconstateerd wordt moet uitgezocht worden wat de verschillen zijn en moet er onderling overeenstemming worden bereikt.

Deelname aan volgende otolietworkshops:

Blauwe wijting workshop in Denemarken

Wijting workshop in Engeland

Haring workshop in Finland

Deelname otolietuitwisselingen:

Tong georganiseerd door Engeland

Horsmakreel otolieten uitwisselingsprogramma te organiseren door Nederland.

2.3.21. Planning en coördinatie

De marktmonitoring is onderdeel van een internationaal bemonsteringsprogramma gebaseerd op richtlijnen aangegeven in EU verordening 1543/2000. In de verordening wordt de noodzaak aangegeven om de bemonstering (inclusief de discardbemonstering) internationaal te coördineren met het oog op het vergroten van de efficiëntie van de bemonstering. In de afgelopen drie jaar is dit gebeurd in de ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling [PGCCDBS](#) (Oostende, 2005). In 2004 heeft de DGFISH zelf de coördinatie ter hand genomen en Regional Co-ordination Meetings (RCM) georganiseerd. De bestanden, waarop Nederland bemonsteringsprogramma's uitvoert worden gecoördineerd door de RCM Atlantic Shelf Area en de RCM Noordzee. Van de laatste groep is Guus Eltink (RIVO) in 2005 voorzitter. De in deze paragraaf beschreven werkzaamheden worden uitgevoerd onder het project "Coördinatie" in dit programma.

2.3.22. Database

Naast het verzamelen, meten en snijden van de vissen en het verzamelen van biologische gegevens behoren bewerking van de otolieten, de leeftijdsbepaling het invoeren van de verzamelde gegevens in een centrale database alsmede het beheer van deze database en het verzamelen van de vangstgegevens van de bemonsterde schepen tot de werkzaamheden.

2.4. Producten

- Database met steekproeven van lengteverdeling, leeftijd en biologische gegevens van de verzamelde monsters alsmede de bijbehorende vangstsamenstelling en visserijgegevens van de reizen waarvan de monsters zijn verzameld
- Jaarverslag met een overzicht van de bemonstering
- Bijdrage aan de rapportage over 2004 naar LNV en EU volgens richtlijnen in de Verordening 1639/2002 (technisch rapport, deadline 31 mei 2005);
- Bijdrage aan de planning voor 2006 naar LNV en EU volgens de richtlijnen in de Verordening 1639/2002 (Nationaal programma 2006, deadline 31 mei 2005);
- Lengte leeftijd sleutels (Age-Length Keys, ALKs) voor de opwerking van de vangstgegevens van de aanvoer in Nederland voor de betrokken vissoorten t.b.v. toestandsbeoordeling ICES werkgroepen.
- Bijdragen aan de websites van RIVO, CVO en Kennis Online

2.5. Samenwerking

Met betrekking tot het instandhouden van de expertise wordt met visserij-instituten in het buitenland samengewerkt. Internationale coördinatie in de marktmonitoring met Duitsland om overlap in de bemonstering te voorkomen. Internationale coördinatie in de marktmonitoring met België om marktmonitoring van Nephrops te regelen.

2.6. Begroting

begroting 2005	Marktmonitoring zeevisserij			
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	722,060		
	Cofinanciering (derden)			
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	523,288	74,571	50,392	648,251
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			0.0
	materiele kosten			10,039
	overige kosten (vrnl vismonsters)			63,770
	totaal			722,060

3. Bestandsopnamen op zee

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-17-12110
Projectleider(s)	dr. H.J.L. Heessen
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), J.J.M. Paardekoper (Dir Vis)

3.1. Argumentatie

Naast de gegevens over de hoeveelheden aangelande vis en de biologische bemonstering van deze vis in het project "Marktbemonstering zeevisserij", vormen de resultaten van bestandsopnamen met zeegaande onderzoeksvaartuigen de basis voor de toestandsbeoordeling van een aantal commerciële zeevisbestanden. Sommige bestandsopnamen leveren schattingen van de jaarlijkse aanwas aan jonge vis, terwijl andere surveys worden gebruikt om de hoeveelheid volwassen vis te schatten. Bestandsopnamen zijn essentieel voor het uiteindelijk uit te brengen biologisch advies. Tijdens de bestandsopnamen worden niet alleen gegevens verzameld van een beperkt aantal commerciële soorten, maar van alle vissoorten die in de vangst voorkomen evenals van het macrobenthos. De resultaten van bestandsopnamen vormen daardoor de belangrijkste informatiebron voor de bestudering van veranderingen die optreden in de visfauna en de effecten die de visserij heeft op het ecosysteem.

De bestandsopnamen vormen een onderdeel van de verplichting in basisverordening: (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid. Deze verordening is uitgewerkt in de toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad. Met uitzondering van de haringlarvensurveys zijn alle surveys in deze Verordening als priority 1 geclassificeerd. De surveys op haringlarven vormen onderdeel van het uitgebreide programma in de verordening.

In de conclusies van de Intermedial Ministerial Meeting (IMM) wordt de wens te kennen gegeven om van een aantal 'non-target' soorten betere indicatoren van de bestandsgrootte te verkrijgen. Enkele van de hier beschreven bestandsopnamen (vooral IBTS en BTS) zijn uitermate geschikt om juist voor die vissoorten gegevens te verzamelen.

3.2. Projectbeschrijving

Met behulp van onderzoeksvaartuigen worden jaarlijks op standaardwijze bestandsopnamen uitgevoerd op zee. Het toepassen van standaard methodieken maakt het mogelijk de resultaten te vergelijken met andere jaren. De bestandsopnamen geven, onafhankelijk van informatie uit de visserij, een beeld over de ontwikkeling van de visstand of delen van de visstand. Alle bestandsopnamen in dit project maken deel uit van een internationaal gecoördineerd programma waarin ook buitenlandse visserij-instituten deelnemen. De bestandsopnamen zijn ieder specifiek gericht op een aantal doelsoorten of leeftijdsgroepen. Bij alle trawlsurveys worden routinematig ook alle overige soorten in de vangst bemonsterd. Bij verschillende bestandsopnamen worden verschillende bemonsteringstechnieken gebruikt. De wijze van bemonstering is, met inachtneming van internationale afspraken, beschreven in

het "Handboek bestandsopnamen en routinematige bemonsteringen op het water". Alle verzamelde gegevens worden opgeslagen in een centrale database bij het RIVO. De onderzoeksvaartuigen voor de Nederlandse bijdrage aan de bemonstering worden door LNV ter beschikking gesteld.

Het onderzoek is een voorzetting van de bestandsopnamen die werden uitgevoerd onder EU contracten: SNS (95/025), ASSUR1(94/014), ASSUR2 (96/059), ASSUR3 (98/077), ECHOHER (95/) HERSUR1 (97/008), HERSUR2 (99/006), MOSNAS (00/08) en Eisurvey 2001 (00/038) welke werden uitgevoerd in het WDT programma 339 "Wettelijk Visserijonderzoek" van DLO.

In 2005 zullen werkzaamheden worden verricht voor de volgende bestandsopnamen:

3.3. Onderdelen

3.3.1. International Bottom Trawl Survey

De "Tridens" neemt omstreeks februari gedurende 5 weken deel aan de International Bottom Trawl Survey (IBTS) in de Noordzee. Bij de toestandsbeoordelingen van de verschillende soorten (haring, kabeljauw, schelvis, wijting) worden de resultaten van dit onderzoek vooral gebruikt om de sterkte van de jongste jaarklassen te schatten en om de assessment te kalibreren. Daarnaast zijn de gegevens van deze bestandsopnamen belangrijk voor het onderzoek naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en naar de invloed die de visserij op het ecosysteem heeft. De surveys worden gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Survey Working Group [IBTSWG](#) (maart 2005).

De surveygegevens worden opgeslagen in de nieuw (2004) ontwikkelde database voor surveygegevens bij het ICES secretariaat in Kopenhagen en zijn daar beschikbaar voor de ICES Herring Assessment Working Group en de ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak. Het RIVO heeft een kopie van de data.

3.3.2. Makreel- en Horsmakreel ei-surveys

Om de drie jaar worden in de Golf van Biskaje en in de Keltische Zee in internationaal verband ei-surveys uitgevoerd voor makreel en horsmakreel. Aanvullend daarop wordt in het jaar daarop een ei-survey in de Noordzee uitgevoerd. Deze surveys leveren aan de hand van de hoeveelheid in zee gevonden eieren en de soortspecifieke fecunditeit een visserij-onafhankelijke schatting van de grootte van het paaibestand van makreel en horsmakreel welke als tuning index worden gebruikt in de toestandsbeoordeling van deze soorten door de ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy.

In 2005 zal de survey in de Noordzee worden uitgevoerd. Nederland neemt in de periode juni met de "Tridens" drie weken deel aan deze survey. De planning en coördinatie van deze survey is in handen van de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys, [WGMEGS](#) (april 2005).

Bij de herijking van het programma in 2004 is overeengekomen dat uit het jaarlijkse onderzoeksbudget een bedrag moet worden gereserveerd voor het uitvoeren van de driejaarlijks makreel ei-surveys. Hiermee is met de vaststelling van het budget door LNV rekening gehouden. Voor de survey in westelijke wateren in 2007 is in de begroting van 2005 een bedrag van 26,000€ gereserveerd.

3.3.3. Blauwe wijting survey

In maart/april wordt in EU-verband een bijdrage geleverd aan de internationale akoestische survey op blauwe wijting in het zeegebied ten westen van de Britse Eilanden. Nederland heeft in 2004 voor het eerst samen met Noorwegen, Rusland en Ierland aan deze internationale survey deelgenomen in opdracht van de Redersvereniging. Het doel van de survey is het

maken van een schatting van de grootte van de blauwe wijting populatie in de paaitijd. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index" door de [ICES Northern Pelagic and Blue Whiting Assessment Group](#) om de omvang van de populatie vast te stellen. Voor de survey wordt gebruik gemaakt van Simrad 38 en 200kHz splitbeam transducers met een EK60 echolood. De toegepaste methode is echo-integratie. Door transecten te varen in het gebied wordt het totale akoestische oppervlak per oppervlakte-eenheid bepaald. Door het uitvoeren van vistrekken wordt de lengte- en leeftijdsamenstelling van de vis bepaald.

De EU heeft per 2005 de survey opgenomen in de prioriteit 1 lijst. De EU participatie en financiering van deze survey wordt op eenzelfde wijze uitgevoerd als de ASH survey (gezamenlijke financiering en opstappers). In 2005 zal de survey worden uitgevoerd met de "Tridens" (3 weken) en het Ierse onderzoeksvaartuig "Celtic Explorer" (2,5 weken). De surveys worden gecoördineerd door de [ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys PGNAPES](#) (augustus 2005).

3.3.4. Haringsurveys

In 2005 wordt in internationaal verband meegewerkt aan drie verschillende haringsurveys.

In de Noordzee en in het Kanaal worden door de "Tridens" een aantal larvensurveys (HALA) uitgevoerd. De larvensurveys vinden plaats in januari, september/oktober en december (in totaal 4 weken).

In juni/juli neemt de "Tridens" gedurende vier weken deel aan de internationale haring echosurvey (HACO) in de Noordzee. Naast Nederland nemen Schotland, Duitsland, Denemarken en Noorwegen deel aan de survey. Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van de Noordzee haring populatie. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index" door de [ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62° N](#) om de omvang van de populatie vast te stellen. Voor de survey wordt gebruik gemaakt van een Simrad 38kHz splitbeam transducer met een EK60 echolood. De toegepaste methode is echo-integratie. Door transecten te varen in het gebied wordt het totale akoestische oppervlak per oppervlakte-eenheid bepaald. Door het uitvoeren van vistrekken wordt de soort samenstelling bepaald. Van haring en sprot worden daarnaast biologische monsters genomen om leeftijd en rijpheid te bepalen. Voor deze soorten kan aldus een schatting van de populatie, uitgesplitst naar leeftijd en rijpheid, gemaakt worden.

Deze surveys zijn gericht op het schatten van het paaibestand van Noordzee haring. De surveys in de Noordzee worden gecoördineerd door de [ICES Planning Group for Herring Surveys PGHERS](#) (januari 2005). Bram Couperus (RIVO) is momenteel voorzitter van deze planning groep.

In EU-verband zal een bijdrage geleverd worden aan een internationale akoestische survey op Atlanto-Scandische haring (ASH). In het verleden heeft Nederland, gezamenlijk met andere lidstaten, ook aan deze survey meegewerkt in het kader van een onderzoekscontract met de EC. In 2002 en 2003 is er echter geen EU-bijdrage aan deze survey geleverd. In 2004 is deze survey uitgevoerd door de "Dana" uit Denemarken. Deze zal de survey ook in 2005 uitvoeren. Er moet rekening mee worden gehouden dat aan Nederland zal worden verzocht om in één van de volgende jaren een onderzoeksvaartuig voor deze survey ter beschikking te stellen.

De ASH survey wordt gecoördineerd door de [ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys PGNAPES](#) (augustus 2005). De gegevens van deze surveys worden beschikbaar gemaakt aan de [ICES Northern Pelagic and Blue Whiting Assessment Group](#).

3.3.5. Platvissurveys

Er worden drie verschillende platvissurveys uitgevoerd, in verschillende gebieden en gericht op verschillende leeftijdsgroepen van de belangrijkste commerciële soorten, schol en tong.

De "Beam Trawl Survey" (BTS) wordt door de "Isis" uitgevoerd in de periode augustus/ september gedurende 5 weken in de zuidoostelijke Noordzee en gedurende 4 weken door de "Tridens" in de westelijke en centrale Noordzee. Het standaard vistuig voor beide schepen is een 8-meter boomkor. Doel van deze internationale survey is het verkrijgen van visserij-onafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene (oudere) leeftijdsgroepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Behalve gegevens over demersale vissen, levert deze survey ook unieke gegevens over het voorkomen van macro-epibenthos in het onderzoeksgebied. Dit macro-epibenthos wordt door de specifieke traditionele vistuigen kwantitatief slecht bemonsterd.

De "Sole Net Survey" (SNS) richt zich specifiek op het verkrijgen van indices voor het schatten van de jaarklassterkte van tong en schol op 1-, 2- en 3-jarige leeftijd, die van belang zijn bij het opstellen van vangstprognoses. In het verleden werd deze survey zowel in het voorjaar als in het najaar uitgevoerd met een 6 meter tongenkor. Sinds 1990 wordt de survey alleen in het najaar uitgevoerd, behalve in 2003 toen werd uitgeweken naar het voorjaar. In verband met knelpunten in het vaarprogramma in september en de timing van de ICES demersale Noordzeewerkgroep, die de gegevens gebruikt, wordt in 2004 nagegaan in hoeverre deze survey is te integreren in de BTS survey. Indien dit mogelijk blijkt te zijn, kan dit echter pas in 2006 in de praktijk worden gebracht.

De "Demersal Young Fish Survey" (DFS) wordt uitgevoerd door de "Isis" langs de kust (5 weken in september en oktober), door de "Stern" in de Waddenzee (4 weken in september en oktober) en door de "Schollevaar" in de Zeeuwse estuaria (3 weken in september). De DFS survey is een internationale bestandsopname, uitgevoerd met een garnalenvistuig, gericht op 0- en 1-jarige tong en schol en garnalen in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De surveys monitoren bovendien de veranderingen in de fauna van deze gebieden. Na de survey in 2005 zal de Stern uit de vaart worden genomen. In 2005 zal daarom vergelijkend moeten worden gevist met het vaartuig dat na 2005 de surveys zal uitvoeren.

De survey wordt gecoördineerd door de [ICES Study Group on Beam Trawl Surveys WGBEAM \(juni 2005\)](#), welke alle platvissurveys coördineert. De survey gegevens van platvis en garnalen worden beschikbaar gemaakt voor de [ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak](#) en de [ICES Working Group on Crangon Fisheries and Life History](#). Sinds 2004 worden de gegevens van de platvis-surveys voortaan ook opgeslagen in de survey-database bij ICES.

3.4. Overzicht benodigde vaartijd in 2005

In de onderstaande tabel is het aantal vaarweken aangegeven dat in het werkplan voor 2005 is opgenomen. Het aantal vaarweken en de periode waarin ze beschikbaar zijn (vertrekdatum) moeten overeen komen met het algemeen vaarplan voor 2005 dat afzonderlijk van het werkplan wordt opgemaakt.

maand survey	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	oct	nov	dec
IBTS	T1	T4										
BLW			T3									
HALA	T1								T2			T1
HACO						T2	T2					
BTS								I3, T2	I2, T2			
SNS									I2			
DFS									I3, S4, Sc3	I2		
makreel						T3						

vaartijd in weken, T: Tridens, I: Isis, S: Stern, Sc: Schollevaar

3.5. Producten

- Bijdragen aan internationale coördinatie;
- Jaarlijkse survey rapporten, deels te produceren door de ICES;
- Interne reisverslagen in Nederlandse en bovendien Engelse taal voor bestandsopnamen in internationale wateren;
- Bijdrage aan de rapportage over 2004 naar LNV en EU volgens richtlijnen in de Verordening 1639/2002 (technisch rapport, deadline 31 mei 2005);
- Bijdrage aan de planning voor 2006 naar LNV en EU volgens de richtlijnen in de Verordening 1639/2002 (Nationaal programma 2006, deadline 31 mei 2005);
- Bewerking van de gegevens tot abundance indices voor de betrokken vissoorten t.b.v. toestandsbeoordeling ICES werkgroepen;
- Actualiseren aan de website van het RIVO en CVO met de meest recente resultaten van de survey;
- Diverse bewerkingen van gegevens t.b.v. ecosysteemonderzoek en publicaties (valt buiten dit programma).

3.6. Samenwerking

Alle bestandsopnamen zijn een onderdeel van internationale onderzoeksprogramma's. In ICES- en EU-verband wordt internationaal samengewerkt met zuster visserij instituten.

3.7. Begroting

begroting 2005		Bestandsopnamen op zee		
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	1,096,818		
	Cofinanciering (derden)			
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	518,016	281,038	124,388	923,442
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			34,435
materiele kosten			63,703	
overige kosten (vrml buitenlandse onderzoeksvaartuig)			75,239	
	totaal	1,096,819		

4. Monitoring bijvangsten

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-30-12130
Projectleider(s)	ir. O.A van Keeken, drs. I. Tulp
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), J.J.M. Paardekoper (Dir Vis)

4.1. Argumentatie

Het verzamelen van gegevens op zee, middels het meevaren van deskundigen op bedrijfsvaartuigen, wordt uitgevoerd om informatie te verzamelen van de vangsten en bijvangsten door de Nederlandse vloot. Tijdens deze reizen wordt informatie verzameld over discards, bijvangsten van zeezoogdieren en diepzeevissoorten. De verzameling van discardgegevens vormt een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de basisverordening: (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid en is uitgewerkt in de toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad. De verzameling van bijvangstgegevens van dolfijnen vormt een onderdeel van de verplichting vastgelegd in de verordening (EG) Nr. 812/2004 van de Raad tot vaststelling van maatregelen betreffende de incidentele vangsten van walvisachtigen bij de visserij en tot wijziging van Verordening (EG) Nr. 88/98. De verzameling van gegevens over diepzeebestanden vormt een onderdeel van een verplichting vastgelegd in verordening (EG) Nr. 2347/2002 van de Raad tot vaststelling van bijzondere voorwaarden voor de toegang tot diepzeebestanden en bij de visserij daarop in acht te nemen voorschriften

4.2. Projectbeschrijving

Alle onderdelen in dit project behoren tot de categorie strikte WOT.

4.2.1. Discardonderzoek

Onder discards wordt de bijvangst in de commerciële visserij verstaan die als ongewenst weer overboord wordt gezet. Deze bijvangst bestaat uit ondermaatse vis, overquota vis en niet commerciële vissoorten alsmede benthos organismen. De overlevingskans van de overboord gezette organismen is over het algemeen zeer klein. Het onderzoek richt zich op het kwantificeren van de hoeveelheid en de samenstelling van de discards in de voor Nederland belangrijkste vormen van visserij: de boomkorvisserij gericht op tong en schol en de pelagische visserij gericht op haring, makreel en horsmakreel. De aantallen discards variëren per type visserij, visgrond en periode van het jaar. Ook tussen de jaren kunnen grote verschillen bestaan. Het beleid is er op gericht de hoeveelheid discards in de visserij te verminderen. Het onderzoek geeft een beeld van de factoren die het discarden van maatse vis van commerciële soorten ('high grading') beïnvloeden, onderzoekt het effect van discarding op de nauwkeurigheid van de toestandsbeoordelingen van commercieel geëxploiteerde vissoorten. Het onderzoek kan alleen plaats vinden met toestemming van het bedrijfsleven. Indien deze toestemming niet wordt verkregen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan.

Het verzamelen van discardgegevens is ten dele een voortzetting van de activiteiten uitgevoerd in een internationaal gecoördineerd EU studiecontract "Discard Monitoring (98/097)". In dit contract participeerden naast Nederland ook Duitsland, UK, Denemarken en België. In het huidige discardprogramma participeren ook meerdere lidstaten. De verzameling van discardgegevens wordt internationaal gecoördineerd door de ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling, [PGCCDBS](#).

4.2.2. Monitoring bijvangst cetaceans

Het onderzoek richt zich op het kwantificeren van de bijvangsten van zeezoogdieren. Zeezoogdieren worden in de pelagische visserij ongewenst bijgevangen. Het beleid is erop gericht de hoeveelheid bijgevangen zeezoogdieren in de visserij te minimaliseren. Registratie van onbedoelde bijvangsten kan informatie opleveren over de omstandigheden waarbij de kans op bijvangsten groot is.

Ook voor dit onderdeel geldt dat het onderzoek kan alleen plaats vinden met toestemming van het bedrijfsleven. Indien deze toestemming niet wordt verkregen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan. Bijgevangen zeezoogdieren moeten op het dek blijven zodat de noodzakelijke metingen verricht kunnen worden.

4.3. Onderdelen

4.3.1. Discards boomkorvisserij

In 2005 worden verspreid over het hele jaar 10 weekreizen gemaakt op Nederlandse boomkorkotters. Per trip gaan er twee waarnemers mee. Tenminste 60% van de trekken wordt bemonsterd.

Van iedere bemonsterde trek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van alle vissoorten in de discards en landings worden de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. De samenstelling van het bentische deel van de vangst wordt bepaald. Van de commerciële soorten worden monsters verzameld en meegenomen voor leeftijdsbepaling. De gegevens worden naar afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Van iedere reis wordt een verslag gemaakt. Schattingen van de hoeveelheden discards kunnen tevens ter beschikking worden gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.3.2. Discards pelagische visserij

In 2005 worden verspreid over het hele jaar 12 reizen (3-6 weken ieder) gemaakt op pelagische trawlers vissend in Europese wateren voor het discardsbemonsteringsprogramma. Per trip gaat 1 waarnemer mee. Tenminste 60% van de trekken wordt bemonsterd. Van iedere bemonsterde trek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van alle vissoorten in de discards en landings wordt de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. Van de commerciële soorten worden monsters verzameld en meegenomen voor leeftijdsbepaling. De gegevens worden naar afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Van iedere reis wordt een verslag gemaakt. Schattingen van de hoeveelheden discards kunnen tevens ter beschikking worden gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.3.3. Bijvangst zeezoogdieren pelagische visserij

In 2005 worden, tijdens de discardreizen gemaakt op pelagische trawlers vissend in Europese wateren waarnemingen gedaan om de bijvangsten van zeezoogdieren te registreren. Per trip gaat 1 waarnemer mee. Tijdens deze reizen zullen naast de registratie van bijvangsten van zeezoogdieren ook discards worden bemonsterd. Het registreren van bijvangsten van zeezoogdieren vereisen een specifieke kennis ten aanzien van de determinatie, monsternamen, veiligheid en registratie, waarvoor waarnemers getraind zullen worden. Elke bijgevangen zeezoogdier wordt geïdentificeerd tot op soortniveau en bij twijfel gefotografeerd voor latere identificatie. Van elk dier wordt de lengte, indien mogelijk gewicht, en geslacht bepaald. Ten behoeve van leeftijdsbepaling worden tanden verzameld en van elk

dier wordt een gecombineerd spek/weefselmonster genomen voor verdere analyse. Indien mogelijk wordt het hele dier ingevroren en voor verder onderzoek meegenomen.

4.3.4. Bemonstering diepzee soorten

In 2005 zullen, gedurende de bovengenoemde 12 reizen aan boord van pelagische trawlers, de vangsten van diepzeevissoorten worden bemonsterd. Dit gebeurt in het kader van EU en NEAFC regulaties 2340/2002 and 2347/2002 "bemonstering van diepzee visserij". Van iedere bemonsterde trek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van de diepzeevissoorten in de discards en landings wordt de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. De gegevens worden naar afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Schattingen kunnen ter beschikking worden gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.4. Producten

- Van iedere discardreis wordt een reisverslag gemaakt
- Van reizen waarin waarnemingen van vangsten van diepzeesoorten worden gedaan wordt een afzonderlijk verslag gemaakt voor LNV.
- Van reizen waarin waarnemingen van bijvangsten van zeezoogdieren worden gedaan wordt een afzonderlijk verslag gemaakt voor LNV.
- De gegevens worden geregistreerd in een centrale database
- Bijdrage aan de rapportage over 2004 naar LNV en EU volgens richtlijnen in de Verordening 1639/2002 (technisch rapport, deadline 31 mei 2005);
- Bijdrage aan de planning voor 2006 naar LNV en EU volgens de richtlijnen in de Verordening 1639/2002 (Nationaal programma 2006, deadline 31 mei 2005);
- Jaarlijkse rapportage van de monitoring bijvangst zeezoogdieren aan de EU.
- Inbreng van resultaten van het discardonderzoek in de ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling, ICES North Sea Demersal Working Group en de ICES Ecosystem Working Group.
- Actualiseren van de handleidingen met bemonsteringsprocedures
- Bijdragen aan website van RIVO en CVO en KennisOnline

4.5. Samenwerking

Met betrekking tot het verzamelen van discardgegevens wordt samengewerkt met visserij-instituten in de EU-lidstaten. Deze samenwerking wordt door ICES gecoördineerd. Binnen Nederland wordt met Alterra samengewerkt.

4.6. Begroting

begroting 2005	Monitoring bijvangsten			
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	558,434		
	Cofinanciering (derden)			
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	479,488	21,912	37,664	539,064
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			18,380
	materiele kosten			0,990
	overige kosten			0
	totaal			558,434

5. Visserijstatistiek

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-29-12131
Projectleider(s)	ing. S.W. Verver
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis), J.J.M. Paardekoper (Dir Vis)

5.1. Argumentatie

De verzameling van visserijstatistiek vormt een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de basisverordening: (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid en is uitgewerkt in de toepassingsverordening: (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad.

5.2. Projectbeschrijving

Tijdreeksen met gegevens over de omvang, verspreiding en samenstelling van de vangsten en de activiteiten van de vloot zijn een belangrijke bron van informatie voor het opstellen van een toestandsbeoordeling van de vis- en schaaldierbestanden en de analyse van de effecten van de visserij op deze bestanden en op de marine ecosystemen ten behoeve van beleidsadvies. De aanvoerstatistieken registreren de onttrekkingen van de hoeveelheden vis door de visserij uit de bestanden. De activiteiten en gerichtheid van verschillende vlootsegmenten zijn mede bepalend voor het niveau van visserijdruk op de bestanden. Gegevens over de omvang, verspreiding in ruimte en tijd van de aanvoer en visserijspanning van de Nederlandse vloot zijn beschikbaar uit logboekgegevens (VIRIS). Gegevens over de grootte-samenstelling van de aanvoer (marktcategoryen) zijn beschikbaar uit gegevens afkomstig van de visafslagen. In de toekomst mag worden verwacht dat gegevens over de verspreiding van de Nederlandse vloot beschikbaar komen uit satellietmonitoring van de activiteiten van de vloot. Verder worden gegevens verzameld over de samenstelling en uitrusting van de vloot (capaciteit, vistuigen, navigatie enz.). Deze gegevens worden op routine basis verzameld en toegevoegd aan tijdreeksen, welke zijn ondergebracht in diverse bestaande of nog te ontwikkelen databases.

Een belangrijke verbetering die moet worden gerealiseerd is dat er een brug moet worden geslagen tussen de toestandsbeoordeling in de ICES werkgroepen en de te documenteren veranderingen in de visserij. Een kritische analyse van de betrouwbaarheid van de aanlanding en effortgegevens zal aan kracht kunnen winnen indien deze gegevens kunnen worden vergeleken met andere onafhankelijk verzamelde gegevens zoals bv de VMS data en de afslaggegevens. Inzicht in de controle werkzaamheden van de AID, en van de administratieve marges die worden gehanteerd zijn van belang bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van de aanvoercijfers.

Alle onderdelen in dit project behoren tot de categorie strikte WOT.

5.3. Onderdelen

5.3.1. Opzet database

In 2005 zal een geïntegreerde database worden opgezet waarin de diverse bronnen van visserijgerelateerde gegevens zullen worden samengebracht: logboekgegevens, VMS gegevens, categorie-samenstellingen en vergunningen. In het kader van de privacywetgeving zal de toegang tot de database worden afgeschermd en zal een kwaliteitsbeheerder een overzicht houden van het gebruik van persoonsgerelateerde gegevens. Inventarisatie en beschikbaar maken van vangst- en inspanningsgegevens van de schelpdier-, garnalen- en binnenvisserij.

5.3.2. Logboekgegevens

Het databestand met een informatie betreffende vangst en inspanning van de Nederlandse vloot en de aanvoer van buitenlandse vaartuigen afkomstig uit logboeken zal worden aangevuld met gegevens uit 2002. De gegevens worden verstrekt door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

5.3.3. VMS gegevens

Visserij-inspanning van de vloot is heterogeen is verdeeld en dat de ruimtelijke resolutie van de VIRIS data base (ICES kwadranten) onvoldoende is. Sinds 2000 zijn alle schepen met een lengte >24m uitgerust met een zender waardoor de AID de positie, vaarsnelheid en koers van de schepen kan bepalen ter controle van de visserijregelgeving. Eind 2004 moeten ook alle schepen met een lengte >15 meter die buiten de 12-mijlszone vissen voorzien zijn van deze apparatuur.

Deze VMS gegevens zijn van belang voor beleidsadviesing en onderzoek: ontwikkeling van de ecosysteembenadering in het visserijbeleid (uitwerking van een netwerk van gesloten gebieden); evaluatie van gebiedsgericht beleid (scholbox, kabeljauwbox); onderzoek naar de response van de vloot op beheersmaatregelen; onderzoek naar technische interacties tussen vissersvloeden. De AID heeft een data base met de VMS registraties per schip. Momenteel zijn voor een beperkt aantal individuele schepen VMS gegevens beschikbaar voor onderzoek (na schriftelijke toestemming van de schipper/eigenaar). Het is zeer wenselijk dat de opbouw en beheer van een VMS database voor het visserijonderzoek een vast onderdeel wordt van het WOT-data collectie programma.

5.3.4. Kwaliteitscontrole

Kwaliteitscontrole van de logboekgegevens zal worden bewerkstelligd door vergelijkingen te maken tussen de logboekgegevens enerzijds en de VMS gegevens anderzijds. Uit een dergelijke (standaard) vergelijking zal een maat worden ontwikkeld voor de betrouwbaarheid van de ruimtelijke gegevens in de logboek database.

5.3.5. Kwadrantenstatistiek

Voor het vaststellen en evalueren van herstelplannen, gesloten gebieden en andere technische maatregelen is het noodzakelijk dat vangst en effort-gegevens op kwadrantbasis beschikbaar zijn. Directie Visserij stelt regelmatig vragen aan het RIVO die alleen op basis van een kwadranten statistiek kunnen worden beantwoord. De gegevens kunnen uit VIRIS worden gehaald. Dit gebeurt jaarlijks als de VIRIS gegevens beschikbaar komen. Voor pelagische soorten worden zonodig correcties aangebracht aan de hand van reisverslagen die in het kader van de marktmonstering worden verzameld. De gegevens worden opgeslagen in Excel spreadsheets en kunnen m.b.v. pivot tabellen worden geaggregeerd.

5.3.6. Categoriestatistiek

Aanvullend op de nationale vangststatistiek verzamelt het RIVO informatie over de samenstelling van de vangst in aanvoercategorieën van rondvis en platvis in de Nederlandse visafslagen. Deze gegevens zijn essentieel voor het berekenen van de lengte- of leeftijdsamenstelling van de vangst.

5.3.7. Recreatieve visserij

In het kader van de Europese verordening heeft Nederland de verplichting om voor de recreatieve visserij een totaalschatting te geven van de vangst van kabeljauw in biomassa. De meest recente cijfers over sportvissers die op zeevissen zijn uit 1995 op basis van een enquête van het NIPO. Door ca. 295.000 mannen van 15 jaar en ouder werd destijds op zee gevestigd, en 44% van die groep viste uitsluitend op zee (<http://www.nvvs.org/main/index.asp?id=1030>).

In 2005 zal een pilot-bemonstering worden opgezet voor de bemonstering van de recreatieve visserij. De bemonstering zal worden gebaseerd op 3 segmenten: kustvisserij, wrakvisserij met ondernemingen en wrakvisserij door individuele sportvissers. Van elk segment zal beschreven worden wat het aandeel in de recreatieve visserij is en welk aandeel het heeft in de totale visserij. Voorts zal er op basis van de vangsten een opzet voor een bemonstering worden gemaakt. (Van Willigen, Bol, Verver)

5.3.8. Precisieniveaus

De verordening vereist dat van de aanvoer van commerciële soorten in Nederland en van de biologische parameters schattingen worden gegeven van de precisieniveaus. De technieken voor het schatten van de precisie zijn reeds voorhanden, o.a. vanuit het door de EU mede gefinancierde EMAS project (Pastoors et al. 2001) en EVARES (Cotter et al. 2003). In 2005 zullen deze technieken verder worden ontwikkeld en ingebouwd door de Workshop on Sampling Design for Fisheries Data, [WKSDFD](#) (februari 2005) en in de bestaande opwerkingstechnieken voor aanvoer- en biologische gegevens.

5.3.9. Nog nader in te vullen

Beschrijven technische veranderingen in de vloot. Mogelijk in combinatie met F-project (v. Densen)

5.4. Producten

- Aanvullen van de RIVO/LEI database met visserijgegevens afkomstig uit VIRIS;
- Spreadsheets met kwadranten statistiek voor diverse vissoorten;
- Rapportage naar LNV en EU volgens verplichting in de verordening;
- Aanleveren van statistische informatie voor ICES assessmentwerkgroepen;
- Jaarrapportage vangst en effort gegevens; VIRIS en VMS (inclusief kwaliteitscontrole);
- Jaarlijkse schattingen van precisieniveaus van aanvoer van commerciële soorten en van biologische variabelen;
- Jaarlijkse schatting van de hoeveelheid kabeljauw vangst in de recreatieve visserij.
- bijdragen aan de websites van RIVO, CVO en KennisOnline

5.5. Samenwerking

Met betrekking tot de visserijstatistiek wordt nauw samengewerkt met het LEI.

5.6. Begroting

begroting 2005	Visserijstatistiek		
	startdatum	1-1-2005	
	einddatum	31-12-2005	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	101,590	
	Cofinanciering (derden)		
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	assistent	onderzoeker	senior ond.
	36,480	37,350	25,680
			totaal
			99,510
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten		1500.0
	materiele kosten		0
	overige kosten		0,580
	totaal		101,590

6. Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-14-12120
Projectleider(s)	J. Asjes
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	Ir. F.G.E. van den Berg (Dir. Vis)

6.1. Argumentatie

Het Integrale Beheer van de Binnenwateren is het gezamenlijke beleidsterrein van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Ten aanzien van de binnenvisserij is het beleid in 1999 neergelegd in het Beleidsbesluit Binnenvisserij. Doelstellingen van dit beleid zijn te komen tot een natuurlijke visstand passend bij het watermilieu, een gezamenlijk integraal visstandbeheer door de visrechthebbenden op eenzelfde watersysteem en een duurzame visserij. Omdat beide Ministeries een gedeeld belang hebben inzake het te voeren beleid (*Nota Integraal Visstandbeheer*), wordt gestreefd naar een gezamenlijke visie op de daaruit voortvloeiende onderzoeksbehoefte voor de Binnenwateren. Dit werkplan haakt daarom aan bij de in het beleid geformuleerde doelstellingen, waarin gestreefd wordt naar een hoge mate van gezamenlijkheid in beheer, onderzoek en financiering met betrekking tot de visstand in de Rijkswateren.

Het beheer van de IJsselmeervisserij wordt door overheid en bedrijfsleven gezamenlijk gedragen. Het beheer van visbestanden in de overige Binnenwateren wordt door de Rijksoverheid in vrijwel alle gevallen gedelegeerd aan Visstand-Beheers-Commissies (deels in ontwikkeling). Op basis van geactualiseerde visstandsgegevens worden beheersplannen opgesteld waarin economische benutting van schubvis mogelijk wordt (nu: buiten IJsselmeer gesplitste visrechten tussen beroep (aal) en recreatie (schubvis)).

Grensoverschrijdende beheersaspecten van de aal (EU), en in kleiner verband ook van Salmoniden (Rijn Actie Programma) overstijgen de Visstand-Beheers-Commissies en zijn aan internationale regelgeving gebonden. In de laatste update van EU Verordening (EG) Nr. 1639/2001 (najaar 2003) is ook de aal opgenomen.

Ook de ecologische kwaliteitsbeoordeling van de visstand is met ingang van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW: Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid) op het niveau van stroomgebieden aan internationale regels gebonden. Implementatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), in het bijzonder de Natte Infrastructuur, de Habitatrichtlijn en het Biodiversiteitsverdrag stellen verder de kaders voor het volgen van de ontwikkelingen in de visstand. In het bijzonder kan hier vermeld worden dat vrijwel alle in Nederland voorkomende diadrome vissoorten genoemd zijn in de Habitatrichtlijn en dientengevolge gemonitord dienen te worden ten einde te bepalen of de instandhoudingsdoelen voor deze soorten worden gehaald.

De basisgegevens die binnen het Vis- en Visserijonderzoek Binnenwateren worden verzameld, zijn noodzakelijk om trends te kunnen signaleren, de toestand te kunnen evalueren en beheersmaatregelen of ingrepen te kunnen toetsen. De reeksen basisgegevens die in de afgelopen decennia zijn opgebouwd zijn ook onontbeerlijk als achtergrond bij het oplossen van meer specifieke vraagstellingen vanuit het beleid, zoals bijvoorbeeld op het gebied van de effecten van waterkrachtcentrales en het herstel van vismigratie.

6.2. Projectbeschrijving

Monitoring. Het onderzoek in dit project betreft de monitoring van de visbestanden in de Zoete Rijkswateren en legt een permanente basis voor het beleid. Het onderzoek omvat de bestandsopnames van de vispopulaties in de Grote Rivieren en het IJsselmeer en de intrek van glasaal langs de gehele Nederlandse kust. In de nabije toekomst zal de Europese kaderrichtlijn water sturend worden voor wat betreft de manier waarop de visstand gemonitord wordt en hoe de beoordeling van de ecologische toestand van meren, rivieren en overgangswateren vormgegeven wordt (met name het ontwikkelen van streefbeelden en maatplannen staat hoog op de nationale en internationale agenda).

Monitoring van de grensoverschrijdende bestanden (aal, Salmoniden) heeft tot op heden vooral in nationale kaders plaatsgevonden, maar middels mede door de EU gefinancierde projecten wordt gewerkt aan de noodzakelijke internationale coördinatie, calibratie en integratie. Voorts zal de aal in de nabije toekomst worden opgenomen in het Data Collectie Programma (Verordening (EG) Nr. 1639/2001; najaar 2003)

Beheer en exploitatie: Onderzoek van de IJsselmeervisserij (door middel van marktbeemonstering) verschaft de noodzakelijke minimale basis voor het (gedeelde) beheer van de visserij. Nadat in de voorgaande planperiode een routinematige evaluatie van de visserij is opgebouwd, zal in de komende periode van gedeelde verantwoordelijkheid voor het beheer, deze aanpak bestendig moeten worden en moeten worden ingepast in het Integrale beheer door de overheid. Hiervoor is het noodzakelijk dat regelmatig de exploitatiedruk zal worden vastgesteld. Met betrekking tot de visserij buiten het IJsselmeer vindt momenteel vrijwel geen onderzoek meer plaats. Invulling van de Data Collectie Verordening en het EU Actieplan voor de Aal maken een heroverweging hiervan noodzakelijk.

6.3. Onderdelen

6.3.1. Surveys IJsselmeer en Markermeer

In het najaar (6 weken in oktober-november) zullen de lopende bestandsopnames met het onderzoeksvaartuig 'de Stern' op het IJsselmeer en Markermeer worden voortgezet. Dit onderzoek omvat zowel de bestandsopnames met de grote kuil (43 trekken) gericht op de schubvissoorten, als de opnames met de elektrokor, gericht op de aal (60 trekken) en schubvissoorten (30 trekken). De resultaten worden gebruikt bij beoordeling en advisering van de visserij op o.a. aal, spiering, baars en snoekbaars, in analytische studies van de interacties tussen het waterbeheer, de visstand, de vogels en de visserij en bij de beoordeling van de ecologische toestand in het kader van de KRW. De bestandsopnames zijn een belangrijk instrument om effecten van te verwachten veranderingen in visserijdruk te evalueren.

Dit IJsselmeerprogramma wordt tot en met 2004 voor 50% medegefinancierd door de directie IJsselmeergebied van Rijkswaterstaat (RWS-RDIJ). Voor 2005 ontbreekt echter nog een toezegging van RWS-RDIJ. Begin 2005 zal getracht worden om ook voor 2005 medefinanciering vanuit RWS-RDIJ te krijgen. Hierbij is de begroting rekening gehouden. Dit geldt overigens ook voor de hieronder beschreven onderdelen 'Marktbeemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer' (zie 6.3.3), Registratie Migrerende Vis IJsselmeer (zie 6.3.4) en de Glasaalmonitoring bij Den Oever (zie 6.3.5).

6.3.2. Surveys Grote rivieren.

De visstand in de Nederlandse grote rivieren wordt mede bemonsterd in het kader van het project Biologische Monitoring Zoete Rijkswateren, onderdeel van de Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) van Rijkswaterstaat (RIZA). Doel van dit project is om inzicht te krijgen in de geografische en temporele ontwikkelingen die zich voordoen in de samenstelling en relatieve omvang van de visstand in de Zoete Rijkswateren. De opzet van de monitoring zal vanuit het MWTL-programma in 2004 getoetst worden op bruikbaarheid in verband met de implementatie van de Kaderrichtlijn Water. Daarnaast zijn

deze gegevens van dienst voor (deels toekomstige) visstandbeheercommissies (VBC's) waarin beroepsvissers, hengelsporters en waterbeheerders zitting zullen hebben.

Op grond van het MWTL-kader heeft het RIZA met het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek twee vierjarige contracten (2002-2006) afgesloten, voor de zogenaamde 'actieve' (met de kor en elektrisch schepnet) en 'passieve' monitoring (met fuiken en zalmsteken). Deze contracten dekken voor de actieve monitoring een 50% cofinanciering voor dit programmaonderdeel en de passieve monitoring wordt in zijn geheel door RIZA gefinancierd.

Bestandsopnamen worden in het voorjaar (5 weken in maart-april) en najaar (5 weken in oktober-november) met het onderzoeksvaartuig 'de Schollevaar' uitgevoerd in 6 regio's (Beneden rivieren gebied, Gelderse poort, benedenloop Gelderse IJssel, Getijden Maas, Getijden Lek, Grensmaas) met behulp van korbevissing en elektrische visserij in de oeverzone (=actieve monitoring). Naast deze bestandsopnamen wordt door 30 beroepsvissers op verschillende locaties in de zoete Rijkswateren de vangst in fuiken geregistreerd. Daarnaast worden op 4 locaties door beroepsvissers apart zalmsteken gezet teneinde salmoniden te monitoren (=passieve monitoring). Deze fuikregistraties zijn met name van belang om ontwikkelingen te bepalen in commerciële aalvangst. Echter ook de ontwikkeling van minder algemene vissoorten, zoals soorten die in de Habitatrichtlijn of Rode Lijst worden genoemd, kunnen worden bepaald met de fuikregistraties gecombineerd met de resultaten uit de monitoring met de zalmsteken.

6.3.3. Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer.

De marktbemonstering van schubvis (baars en snoekbaars) vindt plaats gedurende de periode dat deze vissoorten aangevoerd worden. Dit is in het 1e en 4e kwartaal. In totaal worden 18 bemonsteringen gedaan waarbij op de afslagen meerdere monsters van beide vissoorten, afkomstig van het IJsselmeer en Markermeer, de lengte van de vissen wordt gemeten. Er is enige ontwikkeling in de visafslagen in het IJsselmeergebied. Het blijkt dat Staveren en Enkhuizen nauwelijks meer relevant zijn voor de marktbemonstering. Dit betekent dat er vanaf 2005 vooral in Urk zal worden bemonsterd. Tevens worden van beide vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer monsters verzameld (schubben) voor de leeftijdsbepaling.

De visserij op aal maakt over het jaar gebruik van verschillende visserijmethoden. De bemonstering van aal vindt plaats per vistuig. De aanvoer van rode aal uit het IJsselmeer en Markermeer vindt voornamelijk plaats in de periode april-november. De aanvoer van schieraal vindt plaats in de periode september-november. Schieraal wordt ook in het Lauwersmeer bemonsterd. In deze perioden worden monsters van de diverse aanvoersorteringen genomen voor het bepalen van de lengtesamenstelling. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de marktbemonstering van aal.

lengte bemonsteringen	IJsselmeer	Markermeer	Lauwersmeer
Aal			
Kistaal	4	4	
Hoekaal	4	4	
Fuikaal	4	4	
Schietfuikaal	4	4	
Schieraal	4		3

De bevissing van spiering in de paaiperiode (vroeg voorjaar) en de marktbemonstering (op lengte, leeftijd en rijpheidstadium en bijvangst) van deze soort is per 2003 stopgezet. De overwegingen, die hebben geleid tot stopzetting van deze bemonsteringen, waren bezuiniging op het totale programma (surveys en marktbemonstering IJsselmeer en Markermeer) en zelfregulatie van de spieringvisserij, omdat bijvangsten bij spiering de verkoopbaarheid van de vangst sterk verminderen.

6.3.4. Registratie migrerende vis IJsselmeer

Vanuit de monitoringsverplichtingen voortvloeiend uit de Habitatrichtlijn wordt een aantal prioritaire soorten in het IJsselmeergebied gevolgd middels registraties van vangsten in de commerciële fuikenvisserij. Het programma bestaat uit de opkoop en analyse van bijvangsten van zalmachtigen, houting, zeeprink, fint en elft en een gedetailleerde registratie van de bijbehorende vangstinspanning. Voor zalm en houting zijn internationale herstelprogramma's met herintroductions gaande, waarbij het IJsselmeer een belangrijke doortrek- of tijdelijke rustplaats biedt. Dit programma is onderdeel van het programma monitoring IJsselmeer waarbij het streven is dat 50% van de kosten wordt bijgedragen door Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied.

6.3.5. Monitoring glasaal

De monitoring van de glasaalintrek langs de kust is door de ontwikkelingen op het internationale niveau in een breder daglicht komen te staan. De lopende bemonstering op 12 plaatsen langs de Nederlandse kust zal worden voortgezet. Na een periode van inventarisatie om deze bemonsteringen in te passen in het in ontwikkeling zijnde internationale meetnet in het kader van een EU-programma dat eind 1999 van start is gegaan, gaat de aandacht nu uit naar standaardisatie (voor zover mogelijk) van de methoden op EU-schaal. De waarnemingen vinden plaats met een kruisnet gedurende het intrekseizoen van glasaal in de periode maart t/m mei. Alleen de locatie IJmuiden wordt door het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek zelf bemonsterd. De overige locaties worden bemonsterd door externe waarnemers welke door het RIVO worden geïnstrueerd en begeleid. De verzamelde gegevens worden door het RIVO bewerkt en in een databestand opgenomen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de na te streven bemonsteringsintensiteit.

Dit is anders bij de bemonstering bij den Oever. Deze werd voorheen door sluismedewerkers van RWS-RDIJ uitgevoerd, maar deze dienst is genoodzaakt deze personele bijdrage wegens bezuinigingen en het efficiëntere inzet van personeel op de sluizen te staken. De bemonstering bij Den Oever wordt in 2005 uitgevoerd door uitzendkrachten die door RIVO apart zullen worden ingehuurd. In het kader van LNV Bestek 5C, zullen in 2005 andere methoden voor de monitoring van Glasaal worden ontwikkeld, die bij eventueel succes wellicht vanaf 2006 kunnen worden ingezet in de monitoring van glasaal bij Den Oever. In dat geval zou de extra kostenpost voor de inhuur van uitzendkrachten op termijn kunnen verdwijnen.

Plaats	monster frequentie Glasaal
Termuntenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Nieuwstatenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Lauwersoog	1 à 2 keer per week 3 trekken
Harlingen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Den Oever	iedere nacht, verdeeld over de nacht 5 x 2 trekken
IJmuiden	1 à 2 keer per week 3 trekken
Katwijk	1 à 2 keer per week 3 trekken
Stellendam	iedere nacht 2 trekken
Kreekraksluizen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bergsediepsluis	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bath	1 à 2 keer per week 3 trekken
Terneuzen	1 à 2 keer per week 3 trekken

6.3.6. Vergelijkende visserij Stern

In 2006 gaat de Stern uit de vaart. De surveys op het IJsselmeer zijn de afgelopen jaren op dit schip met de grote kuil uitgevoerd. Vanaf 2007 zal met een ander schip (waarschijnlijk charter) worden bemonsterd. Het is dan niet meer mogelijk om met de grote kuil te vissen omdat er vrijwel geen schepen te vinden zijn die dit vistuig kunnen hanteren. Om de bestaande meetreeksen met de nieuwe reeksen aan te laten sluiten is het noodzakelijk om een vergelijkende proef uit te voeren met de Stern en het nieuwe vaartuig alsmede het oude

en nieuwe bemonsteringsnet. De proef wordt in het najaar (oktober) uitgevoerd, wanneer met de Stern de jaarlijkse survey op het IJsselmeer wordt uitgevoerd. Door een gecharterd schip gedurende twee weken mee te laten varen met de Stern met een nog nader te bepalen vistuig kan deze vergelijkende visserij gestalte krijgen.

6.4. Overzicht benodigde vaartijd in 2005

In de onderstaande tabel zijn het aantal vaarweken opgenomen welke in 2005 nodig zijn voor de uitvoering van het onderdeel Vis- en Visserij-onderzoek binnenwateren. Het aantal vaarweken en de periode waarin ze beschikbaar zijn moeten overeenkomen met het algemeen vaarplan voor 2005 welke afzonderlijk van het werkplan wordt opgemaakt.

maand survey	jan	Feb	mrt	apr	Mei	jun	jul	aug	Sep	Oct	nov	dec
IJsselmeer										S: 2 C:1	S: 4 C:1	
Grote Rivieren			Sc: 3	Sc: 2						Sc:3	Sc: 2	

vaartijd in weken, T: Tridens, I: Isis, S: Stern, Sc: Schollebaar, C: charter

Inmiddels is bekend geworden dat de Stern voorlopig 'warm voor de kant ligt' en nog steeds beschikbaar is voor de IJsselmeermonitoring. Er wordt hier dus vanuit gegaan dat de Stern ook in 2005 beschikbaar blijft.

6.5. Producten

Jaarrapportages monitoring:

Hierin wordt een verantwoording gegeven van de gerealiseerde uitvoering, wordt een overzicht gegeven van de verzamelde data en worden eventuele opvallende trends gesignaleerd:

- Jaarrapport "Vismonitoring IJsselmeer en Markermeer", waarin de surveys, de markt-bemonstering van IJsselmeer en Markermeer en de registratie van migrerende vis zijn opgenomen;
- Jaarrapport "Actieve Vismonitoring Zoete Rijkswateren", waarin de survey op de grote rivieren is opgenomen;
- Jaarrapport "Passieve Vismonitoring Zoete Rijkswateren", waarin de fuikregistratie op 30 locaties in de zoete rijkswateren en de salmoniden-monitoring met zalmsteken op de grote rivieren is opgenomen;
- Jaarrapport "Glasaal-intrek", waarin de monitoringsgegevens van glasaal langs de Nederlandse kust worden gepresenteerd.

Centrale database met digitaal beschikbare basisdata

Alle verzamelde gegevens worden ingevoerd in de centrale database van het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek. Tevens draagt dit instituut zorg voor het onderhoud van deze database, zodat de basisgegevens die in het verleden zijn verzameld permanent beschikbaar zijn voor analyses en evaluaties ten behoeve van andere projecten in opdracht van het LNV of ten behoeve van *ad hoc* beleidsadviesing. Daarnaast kunnen deze gegevens ook worden ingezet ten behoeve van vraagstellingen van Rijkswaterstaat, EU-onderzoek en derden.

Kennisoverdracht

In overleg met de contactpersoon van Dir. Vis en op initiatief van zowel LNV, de programmaleider als de projectleider, kan door middel van presentaties door medewerkers van het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek, nota's, of projectrapporten waarbij monitoringsgegevens zijn gebruikt kennis worden overgedragen, alsmede *ad hoc* adviesing voor actuele vraagstellingen of problemen worden gegeven.

6.6. Samenwerking

Alterra, LEI, Rijkswaterstaat RIZA, Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied, andere regionale directies, Internationale zusterinstituten (Europees verband).

6.7. Begroting

begroting 2005	Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren			
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	272,270		
	Cofinanciering (derden)	385,661		
	cofinancierende partij	RWS		
	commitment BC voor contrafinanciering	ja		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	361,255	93,321	51,176	505,752
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			1,319
	materiele kosten			38,879
	overige kosten (vnl uitbesteed werk)			111,982
	totaal			657,932

7. Monitoring schelpdierbestanden

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-02-12080
Projectleider(s)	dr. J. Craeymeersch
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. R.L.P. Lanters (Dir. Vis)

7.1. Argumentatie

Het monitoren van de schelpdierbestanden vormt een permanente basis voor het uitvoeren van het Nederlandse beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren en de bescherming van het mariene milieu.

Uitgangspunt van het Nederlands beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren is dat beperkende maatregelen voor de visserij zoveel mogelijk moeten worden toegesneden op de natuurdoelstelling, waarbij een evenwichtige afweging tussen economische belangen en natuurbelang noodzakelijk is waar het gaat om de "omvang" van bepaalde maatregelen.

Het wettelijk kader is vastgelegd bij het aanwijzen van Waddenzee (1981) en Oosterschelde (1990) als staatsnatuurmonument, het onder de werking brengen van Waddenzee (1993) en Oosterschelde (1998) van de Nb-wet, het aanwijzen van de Waddenzee (1991), Oosterschelde (1989), de Voordelta (2000) en de platen en de slikken van de Westerschelde (2000) als speciale beschermingszones inzake het behoud van de Vogelstand, en het opnemen van de Waddenzee, de Oosterschelde, de gehele Westerschelde en de Voordelta als speciale beschermingszone voor natuurlijke habitats op grond van de Europese Habitatrichtlijn (februari 2003). Ook een deel van de Noordzeekust (boven Waddeneilanden en bij Noord-Holland) is in maart 2000 aangewezen als speciale beschermingszone, de zogenaamde externe werking van de Nb-wet. Dit gebied is in 2003 ook opgenomen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn. Voor de Westerschelde is in 1996 een beleidsbesluit vastgelegd waarbij de visserij in het algemeen en de (mechanische) kokkelvisserij in het bijzonder gereguleerd zijn.

In de praktijk bestaat het beleid (tot op heden) uit het in stand houden van een aantal permanent voor de visserij gesloten gebieden en het jaarlijks vaststellen van vangsthoeveelheden voor de visserij, afhankelijk van de aanwezige natuurlijke hulpbronnen, rekening houdend met voedselbehoefte van die hulpbronnen afhankelijke "natuur" (lees vogels) (voor laatste bijstelling, zie: Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 400 XIV, nr. 11). Meestal is een door de sectoren opgestelde visplan voor het verlenen van een vergunning vereist. Dit visplan is gebaseerd op de voorafgaande bestandsschattingen.

Het beleid van de Waddenzee wordt ook mede bepaald door internationale afspraken in het kader van de Trilaterale Waddenzeesamenwerking tussen Nederland, Duitsland en Denemarken. Er is een gemeenschappelijk monitorings- en beoordelingsprogramma vastgesteld ([Wadden Sea Plan](#)), waarin o.a. afspraken gemaakt zijn over beleid en beheer t.a.v. schelpdiervisserij. Een belangrijke basis voor de politieke beslissingen zijn de Quality Status Reports (QSR). Daarin worden de conclusies van de meetresultaten van het Trilateral Monitoring and Assessment Program (TMAP) neergelegd. In het kader van TMAP moet o.a. informatie verzameld worden over de ligging, leeftijdsopbouw en biomassa van litorale mosselbanken. Tevens wordt informatie aangeleverd over de mossel- en kokkelvisserij (zie TMAP Manual; <http://www.waddensea-secretariat.org/TMAP/guidelines/Manual.html>).

Gezien het belang van kokkels als voedselbron voor beschermde vogelsoorten, is de ontwikkeling van de kokkelbestanden ook opgenomen in het Natuurcompendium, een van de producten van het Natuurplanbureau. Bedoeling is bij de volgende actualisatie ook de mossel op te nemen. In het Natuurcompendium wordt ook de ontwikkeling van de Japanse oester gevolgd. De Japanse oester bedreigt daarmee andere schelpdieren, zowel via voedselconcurrentie als door het wegfilteren van larven van schelpdieren, en de Japanse oester is geen geschikte voedselbron voor vogels. Voor het begrijpen van de ontwikkeling van de vogelbestanden is het daarom nodig ook de ontwikkeling van de Japanse oester te blijven volgen.

7.2. Projectbeschrijving

Het onderzoek is erop gericht door middel van bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en eventueel uit de lucht (luchtobservaties en –fotografie) volgens vooraf vastgestelde bemonsteringsschema's de numerieke en ruimtelijke verspreiding en samenstelling van de schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren en het Nederlandse deel van het Continentale Plat vast te leggen. Vangstgegevens (aanvoerstatistieken, enquêtes) worden verzameld ter aanvulling van bestandsopnamen en voor de evaluatie van het beleid en visplannen. Op grond van de resultaten van dit onderzoek worden vangstverwachtingen en visplannen voor en/of door de verschillende sectoren in de schelpdiervisserij opgesteld.

Het voorliggende programma is conform de programmabeschrijving die voor de periode 2002-2005 is vastgesteld. Door de voorgenomen sanering van de kokkelvisserij in de Waddenzee is de externe financiering van de kokkelbestandsopnamen weggevallen. LNV heeft mondeling aangegeven de opnames in beperktere vorm te willen voortzetten, gecombineerd met de opnames van litorale mosselbanken, Japanse oesters en nonnetjes. In de begroting is rekening gehouden met het wegvallen van de financiële steun van de kokkelsector.

Omdat de opzet van de opnames minder soortgericht wordt, is er ook voor gekozen een andere indeling te volgen dan in voorgaande jaren: een verdeling naar de hoogteligging van de zeebodem (sublitoraal vs litoraal).

Alle onderdelen in dit project behoren tot de categorie strikte WOT.

7.3. Onderdelen

7.3.1. Bestandsopnamen sublitoraal

Mosselen Waddenzee en Oosterschelde (voorjaar)

In opdracht van de PO-mosselen zal in het voorjaar van 2005 het mosselbestand op wilde banken in het sublitoraal van de Waddenzee en (voorzover aanwezig) in de Oosterschelde worden geïnteriseerd. De inventarisatie vindt plaats vanaf een gecharterd kokkelvaartuig. In vier weken worden ca 600 monsterpunten bemonsterd, over het onderzoeksgebied verdeeld volgens een gestratificeerd grid. Het onderzoek wordt in samenwerking met het onderzoeks- en adviesbureau MarinX uitgevoerd. Aan de inventarisatie nemen tevens een medewerker van LNV en een medewerker van het Productschap Vis deel.

Mosselpercelen in de Oosterschelde (voorjaar)

De omvang van het mosselbestand op kweekpercelen in de Oosterschelde zal in 2005 worden geïnteriseerd vanaf het RV "Schollevaar" met een bodemhapper. In totaal worden in 3 weken ca 500 monsterpunten bezocht. Het onderzoek vindt plaats in het kader van vragen van LNV omtrent de draagkracht voor schelpdierkweek en met betrekking tot de depletie van schelpdierlarven door filterende mosselen en de mogelijke gevolgen daarvan voor bijvoorbeeld de broedval van kokkels in de Oosterschelde.

Mosselen Oosterschelde en Waddenzee (najaar)

In opdracht van en in samenwerking met de PO-mosselen zal samen met onderzoeks- en adviesbureau MarinX in het najaar van 2005 met een mosselvaartuig het mosselbestand in de Waddenzee en (voor zover aanwezig) in de Oosterschelde worden geïnventariseerd. Het gaat om een globale inventarisatie van zowel het sublitoraal als van de droogvallende platen met een duur van ca 3 weken. Tot op heden is deze bestandsopname kwalitatief en geeft naast een globale bestandsschatting op basis van expert judgement, inzicht in de ligging van mosselbanken en de omvang van nieuwe zaadval. Voor het visplan voor de najaarszaadvisserij zijn bestandsschattingen zoals die tot nu toe zijn gemaakt afdoende. Voor de correctie van reserveringen voor winterverliezen, en voor algemeen onderzoek naar de dynamiek van wilde mosselbanken, is echter behoefte aan kwantitatieve inventarisaties in het najaar

Kokkels Voordelta (voorjaar)

In de Voordelta is de bestandsopname gecombineerd met de bestandsopname naar strandschelpen vanaf een kokkelvaartuig. Door de voorgenomen sanering van de kokkelvisserij in de Waddenzee is de externe financiering van de kokkelbestandsopnamen weggevallen, en zal het kokkelvaartuig gecharterd worden.

Strandschelpen kustzone (voorjaar)

Het betreft hier onderzoek naar bestanden van halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*) en andere schelpdieren in de Nederlandse 12-mijlszone en in de Voordelta. Het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta zal worden uitgevoerd met een gecharterd kokkelvaartuig. In het resterende gebied wordt met het RV "Isis" gevist. Er wordt gemonsterd wordt met een aangepaste zuigkor cq. met een "bodemschaaf" (speciaal voor het bemonsteren van schelpdieren ontwikkelde sleepkor). In totaal zijn 8 weken vaartijd gepland (6 weken Isis, 2 weken kokkelvaartuig). Voor een efficiënte verdeling van de zoekinspanning is het onderzoeksgebied verdeeld in een aantal strata: gebieden met een verschillende kans of verwachting op het voorkomen van strandschelpen (en kokkels).

7.3.2. Bestandsopnamen litoraal

Litorale schelpdieren Waddenzee (voorjaar)

Bestandsopnamen in het voorjaar (april-mei) van mosselen op droogvallende platen in de Waddenzee worden sinds 1999 gecombineerd met de bestandsopnamen op kokkels. Mosselbanken werden voorafgaand eerst in kaart gebracht vanuit de lucht, visueel en op basis van luchtfoto's. Gedurende 3 weken werden de banken vervolgens ingemeten met plaatsbepalingapparatuur (GPS) en vonden metingen plaats betreffende de leeftijdsopbouw, substraat, hoogteligging etc. De inventarisatie van kokkels en mosselen (4 weken) gebeurde met een aangepaste zuigkor vanaf twee ter beschikking gestelde kokkelvaartuigen. De bemonstering werd uitgevoerd volgens een gestratificeerd grid op ca 1500-2000 monsterpunten, waarbij in gebieden met kokkels of mosselen het monstergrid werd verdicht. Twee medewerkers van LNV namen aan de inventarisatie deel. Door de voorgenomen sanering van de kokkelvisserij in de Waddenzee is de externe financiering van de kokkelbestandsopnamen weggevallen. LNV heeft mondeling aangegeven de opnames in beperktere vorm te willen voortzetten, gecombineerd met de opnames van litorale mosselbanken, Japanse oesters en nonnetjes. De opnames in het voorjaar 2005 zullen daarom vanaf een enkel, gecharterd, kokkelvaartuig gebeuren gedurende 8 weken. De bemonstering zal volgens een gestratificeerd grid uitgevoerd worden, maar met minder monsterpunten dan in voorgaande jaren. De stratificatie zal gericht zijn op mosselen, kokkels en Japanse oesters.

Kokkels Oosterschelde en Westerschelde (voorjaar)

De kokkelinventarisatie vindt plaats in het voorjaar (april-juni), kwantitatief met een daartoe speciaal ontwikkeld monsterschepje vanaf rubberboten. De bemonstering wordt uitgevoerd volgens een gestratificeerd grid op ca 450 monsterpunten in de Oosterschelde en ca 250 monsterpunten in de Westerschelde.

Het veldwerk in de Westerschelde (3 weken) wordt gedaan door RIVO-medewerkers en de bemanning van het RV "Schollebaar". Het veldwerk in de Oosterschelde wordt uitgevoerd in samenwerking met ambtenaren van LNV.

Groei, sterfte en conditie van kokkels worden in de Ooster- en Westerschelde sinds 1992 in meer detail gevolgd op 35 locaties. Per locatie worden 50 monsters met een steekbuis genomen. De kokkels worden op leeftijd gebracht en per leeftijd wordt het aantal, de lengte en het gewicht bepaald. Sinds 1998 worden de kokkels per jaarklasse gekookt en ingevroren. Op het lab wordt van het kokkelvlees het asvrijdrooggewicht bepaald.

Mosselen Oosterschelde en Waddenzee (najaar)

In opdracht van en in samenwerking met de PO-mosselen zal samen met onderzoeks- en adviesbureau MarinX in het najaar van 2005 met een mosselvaartuig het mosselbestand in de Waddenzee en (voor zover aanwezig) in de Oosterschelde worden geïnventariseerd. Het gaat om een globale inventarisatie van zowel het sublitoraal als van de droogvallende platen met een duur van ca 3 weken (zie hoger). Droogvallende platen zullen te voet worden bezocht, voorafgegaan door een verkenning vanuit de lucht.

7.3.3. Vangststatistiek

De vangststatistiek omvat het verzamelen van gegevens betreffende de 1) aanvoer van consumptiemosselen (bron: aanvoerstatistieken PV-mosselkantoor), 2) vangsten in de mosselzaadvijsserij. (bron: PV-mosselkantoor), 3) aanvoer van kokkels (bron: RIVO-enquête onder kokkelvisserij), 4) aanvoer van strandschelpen (bron: Productschap Vis) en de 5) visserij-inspanning mosselzaad- en kokkelvisserij op basis van black-box registraties (bron: DCI, na toestemming van PO's kokkels en mosselen).

7.3.4. Overige activiteiten

Onder de overige activiteiten die onder dit project vallen de advisering van LNV alsmede de dataverwerking en opslag van de uitkomsten van de hierboven beschreven inventarisaties. In het kader van TMAP zal in 2005 verder aan workshops en symposia deelgenomen worden (o.a. 11th international Wadden Sea Scientific Symposium. Monitoring and Assessment in the Wadden Sea – Foundations and Perspectives -. Esbjerg, Denemarken, 4-8 april).

Aan de verschillende monstertuigen gebruikt binnen dit programma dient jaarlijks onderhoud gepleegd te worden. De kosten daarvan komen ten laste van WOT.

7.4. Overzicht benodigde vaartijd in 2005

In de onderstaande tabel zijn het aantal vaarweken aangegeven dat in het werkplan voor 2005 is opgenomen. Het aantal vaarweken en de periode waarin ze beschikbaar zijn, moeten zijn opgenomen en overeenkomen met het algemeen vaarplan voor 2005 dat afzonderlijk van dit werkplan wordt opgemaakt.

maand survey	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	oct	nov	dec
Kustzone				I2	I4	C2						
Kok WS				Sc3	Sc2			Sc1	Sc1		Sc1	Sc1
Kok OS												
Mos OS					Sc1	Sc3		Sc1				
Mos WZ			C4						C3			
sch WZ				C4	C4							

vaartijd in weken, T: Tridens, I: Isis, S: Stern, Sc: Schollebaar, C: charter

7.5. Producten

- rapportage van de bewerking van de gegevens van de bestandsopnamen voor mossels, kokkels en strandschelpen in 2005;
- onderhoud databases met gegevens van de bestandsopnamen en visserijstatistiek;
- reisverslagen;
- Nota's aan beleidsvoerende overheden met samenvatting resultaten werk- en adviesgroepen (inclusief mondelinge toelichting of presentatie op LNV);
- bijdragen aan website van RIVO, CVO en kennisOnline;
- diverse bewerkingen van gegevens t.b.v. ecosysteemonderzoek en publicaties (valt buiten dit programma);

7.6. Samenwerking

Met betrekking tot de bestandsopnamen wordt nauw samengewerkt met de Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Mosselcultuur, die het onderzoek mede financiert en schepen ter beschikking stelt (najaarsinventarisaties mosselen).

7.7. Begroting

begroting 2005		Monitoring schelpdierbestanden		
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	319,753		
	Cofinanciering (derden)	310,818		
	cofinancierende partij	PV		
	commitment BC voor contrafinanciering	ja		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	229,454	29,359	101,008	359,821
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			6,850
	materiele kosten			29,600
	overige kosten (vrnl scheepskosten)			234,300
totaal			630,571	

8. Kenniscirculatie

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-11-12160
Projectleider(s)	ir. A.V. Baerveldt
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. L.R.M. Lomans (Dir. Vis)

8.1. Argumentatie

De kaderbrief 2005 geeft aan dat de huidige aandacht voor kenniscirculatie versnipperd is. Een versterking van de kenniscirculatie en een betere benutting van kennis is noodzakelijk, in het bijzonder in een tijd waarin de middelen voor ontwikkeling van kennis verder worden beperkt. LNV wil het budget dat voor circulatie van DLO-onderzoekskennis beschikbaar is (ca. 5% van het onderzoeksbudget), efficiënter en effectiever inzetten, zodat het proces op een kwalitatief hoger niveau wordt getild.

8.2. Projectbeschrijving

Kenniscirculatie en communicatie is altijd een vanzelfsprekend onderdeel geweest binnen de projecten die in dit programma worden uitgevoerd. De belangrijkste reden voor het verzamelen van kennis is immers het scheppen van de mogelijkheid om de overheid te adviseren. In het verleden is deze kennisoverdracht hoofdzakelijk gericht op de overheid (LNV, VWS en de EU). Tevens is altijd ruime aandacht gegeven aan het voorlichten van de betrokken sector en andere stakeholders in de visserij. Sinds 2004 wordt de kenniscirculatie in dit programma vorm gegeven in een afzonderlijk project. De onderdelen in de afzonderlijk projecten, die betrekking hebben op kenniscirculatie, zijn naar dit project overgeheveld met uitzondering van de biologische advisering. De advisering van de beheerder ten aanzien van het beheer van de visserij is immers het hoofddoel van dit programma. Daarnaast zijn in 2004 een aantal nieuwe activiteiten geïnitieerd die de in het programma vergaarde kennis aan een breder publiek kenbaar maken. Deze worden in 2005 voortgezet en verder ontwikkeld. Hierbij wordt rekening gehouden met bestaande activiteiten, die in andere programma's/projecten plaatsvinden om overlap te voorkomen.

8.3. Onderdelen

Naar aanleiding van, vaak emotionele, reacties van de sector op de beheersadviezen die als beperkend op hun bedrijfsvoering wordt ervaren hebben zowel de Tweede Kamer als het Europees Parlement in het verleden aangegeven dat de communicatie tussen de visserijsector en de visserijbiologen moet worden verbeterd. De verwachting is dat hiermee het draagvlak voor het onderzoek en beleidsbeslissingen wordt vergroot. In 2002 heeft het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek samen met het Productschap Vis en Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het zogeheten "F-project" opgestart. Dit project beoogt de communicatie en onderling begrip tussen de onderzoekers en de sector te verbeteren door het geven van voorlichting, onderwijs en samenwerking in de vorm van het gezamenlijk verzamelen van gegevens en ontwikkelen van modellen. Het is een nationaal project en er is op dit moment geen directe behoefte om in programma 406 aanvullende initiatieven te ontwikkelen.

8.3.1. North Sea Commission Fisheries Partnership.

Ook op internationaal niveau zijn er initiatieven om de communicatie tussen visserijsector en onderzoeker binnen de visserijsector te verbeteren. Het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek participeert in de North Sea Commission Fisheries Partnership (NSCFP). De NSCFP is een forum waarin vissers en wetenschappers uit landen rond de Noordzee bij elkaar zijn gebracht met de bedoeling wederzijds het onderling begrip te versterken, betrekkingen te verbeteren en samenwerking te stimuleren. Discussies en uitwisseling van informatie vinden plaats over onderwerpen van gezamenlijk belang zoals de toestand van de visbestanden, maatregelen welke betrekking hebben op de visserij, actuele problemen en de toekomst. De deelnemers worden gestimuleerd vrijuit over alle onderwerpen te spreken en informatie uit te wisselen. Recentelijk zijn projecten opgestart waarin de sector deelneemt aan de 'review' van wetenschappelijke informatie waarop de biologische advisering is gebaseerd. Hierin zal ook in 2005 medewerking worden verleend.

8.3.2. Tevredenheidsmeting

De producten die in dit programma worden geleverd worden gebruikt bij het vaststellen van het (internationale) visserijbeleid door de (internationale) overheden. Op nationaal niveau is de beoordeling van het programma door de begeleidingscommissie en DWK de belangrijkste graadmeter. Op internationaal niveau laat de EC de relevante onderdelen van het programma door een team van onafhankelijke experts beoordelen. Aan de hand van het commentaar wordt, op verzoek van de EC, het programma zonedig bijgesteld. Ten aanzien van externe opdrachtgevers en medefinanciers wordt de tevredenheid via een apart ontwikkeld formulier gemeten.

8.3.3. Publiekelijke toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten

In 2003 hebben de Raad van Bestuur van Wageningen UR en de Bestuursraad van LNV afgesproken dat de informatie uit de onderzoeksprogramma's beter toegankelijk worden gemaakt. Dit heeft geleid tot het ontwikkelen van een centrale internetontsluiting van informatie over de kennis uit de programma's en het voornemen een aantal thematische nieuwsbrieven uit te brengen. Sinds april 2004 is op <http://www.kennisonline.nl/> alle informatie over dit programma en de overige LNV programma's te vinden. Deze informatie zal ook in 2005 worden bijgewerkt.

Daarnaast wordt via de website van het (CVO) Centrum voor Visserijonderzoek, www.cvo.wur.nl, en die van het RIVO (Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek), www.rivo.dlo.nl, veel informatie verstrekt over de projectonderdelen van dit programma. De meest recente resultaten van de projectonderdelen worden op deze websites gepresenteerd. In 2005 zal worden gewerkt aan het verder uitbouwen en onderhouden van deze sites.

Verder wordt door middel van artikelen in de vakpers de sector en overige belangstellenden geïnformeerd over een selectie van de resultaten van het onderzoek. Voor de adviezen die worden gegeven ten behoeve van de visserij, welke in internationaal verband tot stand komen bestaat grote belangstelling bij de sector in de media en. Op verzoek van LNV worden deze adviezen door de wetenschappers aan de belanghebbenden gepresenteerd en nader toegelicht. Gezien de impact die de adviezen kunnen hebben op de besluitvorming ten aanzien van het beheer van de visserij vereist dit grote zorgvuldigheid. Voor de presentatie van de adviezen wordt per gelegenheid een communicatieplan opgesteld. Dit plan omvat alle activiteiten die betrekking hebben op de presentatie, de voorbereiding hiervan en de publicatie van de resultaten via de media.

8.3.4. Toegankelijkheid van resultaten voor LNV

De resultaten van het programma worden vastgelegd in voortgangsrapportages, wetenschappelijk publicaties, verslagen etc.. Resultaten en adviezen worden gepresenteerd in de vorm van nota's en rapporten en veelal mondeling toegelicht. Adviezen die in internationaal verband tot stand komen worden altijd zowel schriftelijk als mondeling

toegelicht. Daarnaast vindt met regelmaat overleg plaats tussen onderzoekers en diverse kennisgebruikers over de tussentijdse onderzoeksresultaten en worden presentaties verzorgd. Het overleg vindt zowel gestructureerd plaats als op *ad hoc* basis.

Door middel van een elektronisch archiveringsysteem, wordt de toegang tot resultaten van het onderzoek (inclusief historische) en overige relevante documenten voor LNV medewerkers verbeterd. Twee maal per jaar wordt aan LNV een bijgewerkt overzicht van de voor LNV verschenen rapporten verstrekt. Deze kunnen door LNV op hun intranetsite worden geplaatst.

8.3.5. Accountmanagement

Het accountmanagement ten aanzien van LNV is opgenomen in het strategisch jaarplan van het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek. De directeur van dit instituut overlegt eens per kwartaal met het MT van Directie Vis over de ontwikkelingen op hoofdlijnen. Over de LNV programmering is overleg tussen 2 programmaleiders (Van Beek voor WOT programma's en A.D. Rijnsdorp voor de overige programma's) met de kenniscoördinatoren van Directie Vis en EC. Projectleiders hebben regulier overleg met betrokken beleidsambtenaren van Directie Vis. Het accountmanagement richting LNV wordt op ASG niveau gedeeld in het LNV-accountteam. Ten aanzien van het accountmanagement worden in dit project geen afzonderlijke activiteiten ontwikkeld.

8.3.6. Kennisontwikkeling in internationaal verband

In internationaal verband wordt via het ICES netwerk sturing gegeven aan de ontwikkeling en instandhouden van kennis die noodzakelijk is om kennisvragen op verschillende onderzoeksterreinen (visserij, aquacultuur, marien ecosysteem, habitat, techniek) te kunnen beantwoorden. Dit gebeurt in "ICES Science Committees" die jaarlijks eenmaal vergaderen tijdens de Annual Science Conference van ICES. Naast de coördinatie van onderzoek worden ook nieuwe initiatieven verder ontwikkeld. De Nederlandse bijdrage aan dit proces wordt gefinancierd in de kennisbasis.

8.4. Producten

- beheer websites van Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek en CVO;
- Voorlichting via vakbladen, pers, tv, radio en internet
- Bijhouden van een elektronisch archief t.b.v. LNV medewerkers
- deelname aan en ontwikkeling van NSCFP activiteiten

8.5. Samenwerking

Bij het naar buiten brengen van informatie wordt met verschillende afdelingen van WUR samengewerkt

8.6. Begroting

begroting 2005	Kenniscirculatie			
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	76,802		
	Cofinanciering (derden)			
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	16,384	13,280	32,528	62,192
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			0,200
	materiele kosten			0,100
	overige kosten (vrnl KennisOnline website)			14,310
	totaal			76,802

9. Vrije ruimte

werkplan 2005

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-3-11-12170
Projectleider(s)	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. E.A.J.. Meeuwse (Dir. Vis)

9.1. Argumentatie

De vrije ruimte van het programma is begroot op ongeveer 5% van het programmabudget en is bedoeld als financiële buffer voor het oplossen van knelpunten van LNV, die zich in de loop van 2005 kunnen voordoen.

9.2. Projectbeschrijving

De vrije ruimte wordt als afzonderlijk project beheerd. De onderdelen in die hierin zijn ondergebracht zijn echter inhoudelijk verwant aan de overige projecten.

9.3. Onderdelen

De onderdelen worden in de loop van 2005 in overleg met LNV vastgesteld.

9.4. Begroting

begroting 2005	Vrije ruimte			
	startdatum	1-1-2005		
	einddatum	31-12-2005		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	122,300		
	Cofinanciering (derden)	nvt		
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	assistent	onderzoeker	senior ond.	totaal
	0,000	0,000	0,000	0
	omschrijving overige kosten			
	Reiskosten			0
	reserve makreel ei-survey			0
	overige kosten (vrnl nog te begroten arbeid)			0
	totaal			0